

ÖREBRO UNIVERSITET

Institutionen för psykologi, juridik och socialt arbete

Socionomprogrammet

C-uppsats, 15 högskolepoäng

VT 2018

Inte utan mitt husdjur

En kvalitativ studie om socialsekreterares hantering av ärenden med våldsutsatta kvinnor som har husdjur.

Författare:
Moa Ingstedt
Sara Girke

Handledare:
Anna L Jonhed

INTE UTAN MITT HUSDJUR
Girke, Sara & Ingstedt, Moa
Örebro universitet
Institutionen för juridik, psykologi och socialt arbete
Socionomprogrammet
Socialt arbete, C
C-uppsats, 15 högskolepoäng VT 2018

Sammanfattning

Studiens syfte är att studera socialsekreterares hantering av ärenden med våldsutsatta kvinnor samt hur denna handlägningsprocess kan påverkas av att kvinnan har ett husdjur. För att uppfylla studiens syfte har en kvalitativ ansats och vinjettmetoden använts. Intervjuer har genomförts i fem kommuner med totalt tio handläggare. De teoretiska utgångspunkterna som valts är juridiska ramar, handlingsutrymme samt socialkonstruktivism. Resultatet visar att handläggarna anser sig ha kunskap och förståelse gällande sambandet våld mot husdjur och våld mot kvinnor. Det framkommer också olika faktorer som kan påverka handlägningsprocessen i ärenden med våldsutsatta kvinnor som har husdjur. Exempel på faktorer är rutiner inom organisationen samt tillgängliga insatser. Resultatet tyder även på att handlägningsprocessen och tillgängliga insatser till våldsutsatta kvinnor med husdjur skiljer sig mellan kommunerna. Vidare framgår att beslut gällande husdjur kan bero på den individuella handläggarens egen inställning till djur och kunskap om dess påverkan i våldsärenden.

Nyckelord: Våld mot kvinnor, våld mot husdjur, våld i nära relation, husdjur i våldsärenden, handlägningsprocess, socialtjänsten.

NOT WITHOUT MY PET
Girke, Sara & Ingstedt, Moa
Örebro University
School of Law, Psychology and Social Work
The Social Work Program
Social Work C
Essay 15 credits, Spring 2018

Abstract

This study examines how social workers handle cases with women who are victims of domestic violence who are also pet owners. A qualitative approach was chosen for the study and five interviews were conducted in five different communities. The interviews were based on a vignette. The theoretical basis chosen are legal frameworks, space of social action and social constructivism. The results show that the social workers consider themselves having knowledge regarding the link between animal abuse and domestic violence towards women. It also appears that several factors can affect the social worker's decision making process in these cases. The factors are, for example, what help can be offered and routines within the organization. The result highlights differences between the communities regarding available resources for abused women with a pet. Furthermore, decisions regarding pets may be due to the individual social worker's own attitude towards animals and knowledge of its influence in violent cases.

Keywords: domestic violence, abused pets, battered women, social service, intimate partner violence.

Tack

Vi vill börja med att tacka alla deltagare i studien för intressanta och givande diskussioner. Ni har alla visat att ni brinner för att hjälpa våldsutsatta kvinnor och utan er hade inte den här studien varit möjlig. Vi vill även tacka alla de sakkunniga som hjälpt oss under denna process. Ni har givit oss värdefull information och inspirerat oss genom hela uppsatsskrivandet.

Slutligen vill vi tacka vår handledare Anna L Jonhed för att du har stöttat oss vid motgångar och väglett oss. Utan dig hade vi inte ens haft ett informationsbrev.

Moa Ingstedt
Sara Girke
Örebro 2018-06-01

Innehållsförteckning

1. INTRODUKTION	1
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	1
1.2 AVGRÄNSNINGAR.....	2
1.3 CENTRALA BEGREPP.....	2
1.3.1 Husdjur.....	2
1.3.2 Våld mot djur.....	2
1.3.3 Våld mot kvinnor.....	2
1.3.4 Handläggning.....	3
2. TIDIGARE FORSKNING	3
2.1 SAMBANDET MELLAN VÅLD MOT DJUR OCH VÅLD MOT KVINNOR.....	3
2.2 HUSDJURETS BETYDELSE VID SEPARATION.....	4
2.3 HANDLÄGGNING AV VÅLDSÄRENDEN.....	5
2.4 SAMMANFATTNING.....	5
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH REGELVERK	6
3.1 JURIDISKA RAMAR.....	6
3.2 HANDLINGSUTRYMME.....	8
3.3 SOCIALKONSTRUKTIVISTISKA PERSPEKTIVET.....	9
4. METOD	9
4.1 VAL AV METOD.....	9
4.2 URVAL OCH KONTAKT MED RESPONDENTER.....	11
4.3 VINJETT OCH INTERVJUGUIDE.....	11
4.4 GENOMFÖRANDE AV INTERVJU.....	12
4.5 BEARBETNING OCH ANALYS AV MATERIAL.....	13
4.6 LITTERATURSÖKNING.....	13
4.7 KVALITET OCH GENERALISERBARHET.....	14
4.8 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	15
5. RESULTAT OCH ANALYS	16
5.1 KUNSKAP.....	16
5.2 HANDLÄGGNING.....	18
5.2.1 Insatser och problematik vid placering.....	18
5.2.2 Om mannen äger husdjuret.....	21
5.3 ORGANISATIONENS PÅVERKAN.....	22
5.3.1 Rutiner.....	22
5.3.2 Ekonomiskt bistånd.....	24
6. SLUTSATSER OCH DISKUSSION	26
6.1 SOCIALSEKRETERARENS KUNSKAP OM HUSDJURS PÅVERKAN PÅ VÅLDSUTSÄTTA KVINNOR.....	26
6.2 TILLGÄNGLIGA INSATSER FÖR VÅLDSUTSÄTTA KVINNOR MED HUSDJUR.....	27
6.3 FAKTORER SOM KAN PÅVERKA HANDLÄGGNINGSPROCESSEN.....	28
6.4 METODDISKUSSION.....	29
6.5 FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING.....	30
REFERENSLISTA	31
BILAGA 1 - INFORMATIONSBREV	34

BILAGA 2 - VINJETT	35
BILAGA 3 - INTERVJUGUIDE	36
BILAGA 4 - INFORMATIONSBREV OCH SKRIFTLIGT SAMTYCKE.....	38

1. INTRODUKTION

Våld mot kvinnor är ett komplext problem som omfattar en rad olika aspekter. I synnerhet orsakar våldet stort lidande för den utsatta kvinnan, men även sociala och rättsliga aspekter inkluderas i problemet. Vidare har våld mot kvinnor även samhällsekonomiska konsekvenser (Socialstyrelsen, 2009). Vidare beskrivs våld mot kvinnor som ett mönster av övergrepp och inte som en isolerad händelse. Dessa övergrepp kan se ut på olika sätt och vara både psykiska och fysiska. Det kan handla om exempelvis våld, hot om våld, ekonomisk kontroll, isolering eller sexuella- och känslomässiga övergrepp. Oavsett hur övergreppet ser ut menar Socialstyrelsen (2009) att det alltid leder till konsekvenser för kvinnan, genom medicinska, psykologiska och/eller sociala följder. Utifrån detta är det viktigt att beakta fler aspekter än endast det fysiska våldet som kan förekomma i en våldsrelation. En del, vilken denna studie belyser, är när kvinnan kontrolleras genom att husdjur blir hotas eller utsätts för våld.

Det är vanligt att våldsutsatta kvinnor har ett starkt känslomässigt band till sitt husdjur. Ofta beskriver kvinnorna att husdjuret är som en familjemedlem. Detta starka band som kvinnan har till sitt husdjur kan förövaren sedan använda för att skada kvinnan emotionellt eller för att tvinga henne tillbaka i relationen (Newberry, 2016). Den ideella organisationen *Se sambandet* (<https://sesambandet.wordpress.com/>) skriver på sin hemsida att de vill lyfta sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot husdjur och att de hänger ihop. Vidare menar organisationen att det är vanligt att de som möter våldsutsatta kvinnor inte alltid ser vikten av att medräkna husdjuret, vilket kan försvåra att ge hjälp då husdjuret blir ett hinder.

I 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) [SoL] går det att utläsa att socialnämnden ansvarar för att tillgodose stöd och hjälp till brottsoffer samt dennes närstående. Vidare ska socialnämnden enligt andra stycket särskilt beakta att kvinnor som är våldsutsatta kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Utländsk forskning visar att husdjur kan användas som ett sätt att kontrollera en kvinna och att våld mot husdjur kan påverka valet att lämna eller stanna i en våldsam relation (Faver & Strand, 2003; Faver & Strand, 2005; Newberry, 2016; Krienert, Walsh, Matthews & McConkey, 2012). Idag finns det begränsningar kring antalet svenska studier ägnade åt detta samband eller angående hur dessa ärenden hanteras inom socialtjänsten. Bristen på svensk forskning, socialtjänstens lagstadgade ansvar samt det stora antalet utländska studier som påvisar ett tydligt samband motiverar vikten av att belysa ämnet, vilken kunskap som finns hos socialtjänsten samt hur dessa ärenden hanteras. Att undersöka hur ärenden med våldsutsatta kvinnor med husdjur hanteras av socialtjänsten är av vikt för att identifiera eventuella svårigheter och förbättringsmöjligheter. Detta för att ingen kvinna ska behöva stanna i en våldsam relation på grund av oro för sitt husdjur.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med föreliggande studie är att studera socialsekreterares hantering av ärenden med våldsutsatta kvinnor samt hur denna handlägningsprocess kan påverkas av att kvinnan har ett husdjur. Detta syfte konkretiseras med hjälp av följande frågeställningar:

- Vilken kunskap beskriver socialsekreterarna att de har gällande husdjur i ärenden med våldsutsatta kvinnor?

- Vilka insatser kan beviljas till en våldsutsatt kvinna med husdjur enligt socialtjänstlagen?
- Vilka faktorer kan påverka handlägningsprocessen av ärenden med våldsutsatta kvinnor med husdjur?

1.2 Avgränsningar

Denna studie har avgränsats till våld i nära relationer där det är en kvinna som är våldsutsatt och en man som är våldsutövare. Detta motiveras av att kvinnor är den mest utsatta gruppen vad gäller våld i nära relation. Enligt Socialstyrelsen (2016a) är kvinnor i större utsträckning utsatta för upprepat och grovt våld av en partner. I den Nationella trygghetsundersökningen (2018) framkommer att det var 18 procent av de som utsatts för misshandel under år 2016 som uppgett att de hade en nära relation till förövaren. Vidare framförs att det finns stora skillnader mellan könen. Andelen män som utsattes för misshandel av en närstående var 3 procent medan motsvarande andel för kvinnor var 40 procent. Vidare undersöker denna studie relationer där det förekommer våld och där husdjuret används för att kontrollera kvinnan, detta genom att husdjuret skadas eller hotas. Med nära relation syftas här på en parrelation mellan en man och en kvinna.

1.3 Centrala begrepp

Under denna rubrik beskrivs de centrala begrepp som används i studien. Detta för att ge klarhet i hur studien hanterar begreppen och för att undvika missförstånd.

1.3.1 Husdjur

I studien betraktas *husdjur* utifrån Holmbergs (2004) definition. Enligt denna definition är husdjur eller så kallat sällskapsdjur, djur som finns i en individs närhet antingen i ett hem eller på en gård. Djuren som denna studie berör är därmed inte djur som föds upp för produktion eller som lever vilt ute i naturen.

1.3.2 Våld mot djur

Våld mot djur ses i denna studie, i likhet med det Holmberg (2004) skriver, som att våld mot husdjur dels kan innebära att djuret inte tillgodoses sina grundläggande behov. Dessa behov kan vara att ge mat, vatten och värme. Andra former av våld mot djur kan vara hot, kränkningar, fysiskt våld, tillförande av sexuell skada samt att döda djuret.

1.3.3 Våld mot kvinnor

Våld mot kvinnor skiljer sig från det våld som män utsätts för, enligt Socialstyrelsen (2016a). Kvinnor utsätts oftare för hot eller våld av en närstående eller bekant och brottsplatsen är till största del i hemmet, på jobbet eller i skolan. Vidare framgår det att kvinnor utsätts för grövre våld som i högre grad upprepas och att det är fyra till fem gånger vanligare att kvinnor blir dödade av sin partner än att en man blir det. Definitionen av våld är densamma som Socialstyrelsens (2010) definition av våld i nära relation. De beskriver ett mönster av handlingar som kan vara såväl grova brott som subtila handlingar. Våldet kan vara fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt eller vara kopplat till social utsatthet. Fysiskt våld kan exempelvis innebära slag, knuffar, sparkar eller att personen blir fasthållen. Det psykiska våldet handlar om direkta eller indirekta förlöjliganden eller hot, men även hot eller våld mot

husdjur. Sexuellt våld syftar till påtvingade sexuella handlingar, såsom våldtäkt. Ekonomiskt eller materiellt våld kan bland annat handla om att personliga tillhörigheter förstörs eller att partnern tvingas underteckna handlingar som kan leda till negativa konsekvenser. Slutligen kan partnern isoleras från vänner och familj vilket leder till en social utsatthet.

1.3.4 Handläggning

Handläggning syftar i denna studie på handläggning hos socialtjänsten av ärenden som rör våld mot kvinnor. Socialstyrelsen (2015) beskriver handläggning som en central uppgift hos Socialtjänsten vad gäller ärenden som rör enskilda personer. Handläggning är myndighetsutövning och innefattar alla vidtagna åtgärder från och med att ett ärende öppnas tills den tidpunkt när det avslutas genom ett beslut. Med detta menas bland annat att utreda och bedöma personens behov, besluta om insatser, utforma uppdrag samt följa upp insatser.

2. TIDIGARE FORSKNING

I detta avsnitt redovisas forskning som studerat ämnet våld mot kvinnor och våld mot husdjur. Studierna kommer presenteras under rubrikerna *sambandet mellan våld mot djur och våld mot kvinnor, husdjurets betydelse samt handläggning*.

2.1 Sambandet mellan våld mot djur och våld mot kvinnor

Det framkommer i amerikanska studier att det finns ett tydligt samband mellan våld mot kvinnor och våld mot djur och att detta samband kan påverka kvinnan. Våldsutsatta kvinnor uppger att de påverkats i valet att stanna eller lämna partnern på grund av att denne hotat om eller skadat husdjuret (Faver & Strand, 2003; Faver & Strand, 2005; Newberry, 2016; Krienert et al., 2012). Oron för husdjuret beskrivs vidare vara större i de fall där den våldsutövande partnern hotat eller utövat våld mot djuret (Faver & Strand, 2003). En anledning till att husdjuret fungerar för att kontrollera kvinnan är på grund av att husdjuret ofta fungerar som ett emotionellt stöd. Starka emotionella band mellan husdjur och offer leder ofta till en större sannolikhet för att djuret ska utsättas (Newberry, 2016; Flynn, 2000a). Det beskrivs dock att det emotionella bandet kan skilja sig beroende på om den våldsutsatta kvinnan bor på landsbygden eller i städer. På grund av den geografiska isoleringen på landsbygden kan dessa kvinnor ha lättare att utveckla starka band till sina husdjur. Det starka bandet kvinnan har till sitt husdjur kan sedan tänkas leda till att förövaren är mer trolig att hota och skada djuret. Jämfört med kvinnor som bor i städer är det också lättare att våld mot husdjur i isolerade landsbygdsområden inte upptäcks av omgivningen såsom grannar (Faver & Strand, 2003).

Under tidiga 90-talet publicerades forskning i USA med syfte att öka medvetenheten om våldsutsatta kvinnor med husdjur. I en amerikansk studie framkommer det att publikationerna ledde till en ökad förståelse och ett samarbete mellan bland annat skyddade boenden, veterinärer och volontärorganisationer. Hos ett flertal skyddade boenden finns det dock fortfarande brister och de har inte lyckats skapa sådana samarbeten. Vidare beskrivs det att kunskapen om sambandet mellan våld mot husdjur och våld mot kvinnor har spridits sig över världen (Krienert et al., 2012). Däremot är det fortfarande en underrepresenterad prioritering att fråga om husdjur i våldsärenden. Utifrån detta är det viktigt att organisationer som arbetar med våldsutsatta kvinnor jobbar för att öka frågorna om husdjur. Detta så att sannolikheten att de våldsutsatta kvinnorna lämnar partnern ökar. Det som kan vara problematiskt i dessa

ärenden beskrivs vidare vara att det inte finns tillräckligt med ekonomiska resurser (Krienert et al., 2012).

Sambandet mellan våld mot djur och våld mot kvinnor är ett relativt outforskat fält inom den svenska forskningen. Svenska kvinnojourer och brottsofferjourners erfarenheter och kunskap inom området beskrivs dock i en studie av Holmberg (2004). I studien deltar 87 kvinnojourer och 28 brottsofferjourer och resultatet utifrån frågeställningarna är att:

- 66 kvinnojourer har erfarenhet av att kvinnan berättat om att husdjuret blir utsatt för våld eller vanvård av mannen,
- 40 kvinnojourer frågar regelmässigt kvinnan om hon har ett husdjur. På resterande 47 kvinnojourer ställs inte sådana frågor, detta trots att många av kvinnojourerna har kunskap om sambandet,
- 69 kvinnojourer anser sig se ett samband mellan våld mot kvinnor och våld eller hot om våld mot djur,
- 66 kvinnojourer har erfarenhet av att kvinnan inte lämnat mannen på grund av att hon varit orolig för husdjurets säkerhet,
- 7 brottsofferjourer har kommit i kontakt med husdjur i samband med våld mot kvinnor. Lika många hade även erfarenhet av att kvinnan inte lämnat mannen på grund av oron för husdjuret,
- 24 av brottsofferjourerna frågar inte kvinnan om det finns ett husdjur, som också blir utsatt.

Män som skadar husdjur beskrivs kunna vara farligare, detta då de använder sig av förföljelsebeteende, känslomässigt-, sexuellt eller känslomässigt våld. Utöver att männen kan använda sig av mer extrema former av våld framkommer det även i studien att de som använder sig av våld mot familjens husdjur uppvisar ett mer kontrollerande beteende än de män som inte utsatt husdjuret (Simmons & Lehmann, 2007). Det kan jämföras med det som Newberry (2016) tar upp kring att husdjuret används för att kontrollera partnern och därmed som en form av psykisk misshandel. Det framkommer vidare skillnader i hur mannen använder sig av våld mot husdjuret för att kontrollera kvinnan till att stanna i relationen eller återvända till den. Exempelvis kan det skilja sig i huruvida våldet sker inför kvinnan eller när hon inte är närvarande, vilket kan bero på om mannen gillar att se kvinnans reaktion på våldet eller inte. Vidare kan våldet bestå av ett flertal handlingar med ökad hårdhet eller en dödlig handling (Newberry, 2016). I och med att män som skadar husdjur tenderar använda mer extrema former av våld, är det viktigt att de professionella som arbetar med våld mot kvinnor uppmärksammar huruvida det förekommer våld mot husdjur. Detta både under säkerhetsplaneringen och vid behandlingen och med grund i att det kan leda till en förståelse för såväl våldsutövaren samt vilka risker det leder till för kvinnan (Simmons & Lehman, 2007).

2.2 Husdjurets betydelse vid separation

Husdjuret beskrivs vara mer än bara ett husdjur för kvinnor som försöker hantera ett liv i en våldsamt relation och betraktas ungefär som ett barn, en del av familjen (Flynn, 2000b). Husdjuren blir viktiga rent känslomässigt för kvinnorna, och de beskrivs i vissa fall kunna känna av när något är fel och hur de därför försöker stötta och ge kärlek till kvinnorna. Djuren kan även agera skydd när kvinnan blir utsatt för våld. Det kan vara en katt eller hund som hoppar upp på förövaren eller sätter sig i kvinnans knä för att mannen inte ska nå henne (Flynn, 2000b). Några anledningar till att djuret kan bli offer för våld, särskilt av våldsamma män, beskrivs bland annat vara på grund av att husdjuret har en beroendeställning till sin

ägare och att det betraktas som en ägodel enligt lag. Det vanligaste fysiska våldet som beskrivs är sparkar, slag och att mannen kastar djuret. Vidare beskrivs det att husdjuren kan känna extrem stress över att se kvinnan bli utsatt för våld och att detta i sin tur kan vara en indirekt form av psykiskt våld mot kvinnan (Flynn, 2000b).

På grund av oro för sitt husdjur beskriver kvinnor att de skjutit upp att lämna den våldsamma relationen och uttrycker en önskan om att ta med sig djuret till det skyddade boendet. Att lämna sitt husdjur för att själv söka skydd kan innebära en extrem stress för kvinnan vilket kan bero på det starka känslomässiga bandet. En kvinna som befann sig på skyddat boende har exempelvis uttryckt oro för sin hund som lämnades kvar hos den våldsamma mannen. Hon oroade sig för om mannen matade hunden och isåfall med vad. Hon hade även fått hot från mannen om att hunden skulle försvinna. Denna oro kan visa på hur förövare kan använda husdjuret för att såra, kontrollera och manipulera även efter det att kvinnan lämnat hemmet (Flynn, 2000b).

2.3 Handläggning av våldsärenden

Våldsutsatta kvinnors behov av insatser är ofta komplexa då de behöver hanteras av olika samhällsaktörer och leder till olika sociala problem såsom ekonomiska eller sociala. Behoven skiljer sig också mellan individer. I propositioner och andra skriftliga dokument kopplade till våld mot kvinnor finns inte tydliga konkretiseringar av kvinnors behov eller konkreta insatser. Det är istället socialarbetarnas tolkningar och kommunens egen utformning av socialtjänstens verksamhet som blir centrala i hur våldsutsatta kvinnors behov och rätt till stöd ska förstås (Ekström, 2016). De behov och insatser som idag finns i Sverige, är skydd i form av skyddat boende, samtalsstöd och ekonomiskt- samt praktiskt stöd. Ett vanligt problem för våldsutsatta kvinnor beskrivs vara en begränsad ekonomi och de kan vara i behov av såväl långsiktigt som kortsiktigt ekonomiskt stöd. Utöver det ekonomiska stödet kan kvinnorna vara i behov av praktiskt stöd, bland annat för att fylla i blanketter, följa med på rättegångar eller förmedla kontakter. I vissa fall kan dessa praktiska behov vara så stora att de väger mer än behandlande insatser som samtalsstöd. Slutligen kan kvinnan vara i behov av boende, antingen utifrån skydds-, stöd- och/eller bostadsbehov (Ekström, 2016).

Vilket stöd som kvinnorna erbjuds påverkas av socialtjänstens organisering av stödet. Vissa socialtjänster är utformade med särskilda enheter riktade för att hantera stödet till våld mot kvinnor, medan andra har valt att integrera arbetet i andra enheter. Kvinnornas varierande behov ingår ofta i flertalet kategorier av sociala problem. Dessa problem kan hanteras inom andra enheter på socialtjänsten, exempelvis försörjningsstöd. Utifrån att kvinnan kan vara i behov av insatser eller stöd från flera enheter är det viktigt att dessa samarbetar. Mellan enheterna och beroende på individuella socialarbetare kan dock synen på kvinnans behov skilja sig åt. Här framför socialsekreterarna att en liknande syn på våld och kunskap om våld är viktigt för ett fungerande samarbete. Två viktiga delar för att socialarbetarnas kunskap ska öka, beskrivs vara utbildningar, fortbildning och handledning (Ekström, 2016).

2.4 Sammanfattning

Det finns mycket forskning som påvisar sambandet mellan våld eller hot om våld mot djur och våld mot kvinnor, framförallt i USA. Forskningen påvisar tydligt hur våldet mot husdjuren kan användas för att kontrollera kvinnan och fungerar som en kvarhållande faktor. Det framkommer vidare att husdjuret har en stor betydelse för kvinnan känslomässigt, vilket kan ses vara en anledning till att husdjur lätt kan användas som ett sätt för kontroll, och/eller psykisk misshandel. Gällande svensk handläggning av området framkommer det i svensk

forskning att våldsutsatta kvinnor kan ha varierande behov och därav komma i kontakt med flera enheter på socialtjänsten. Detta kräver ett fungerande samarbete mellan enheterna. Ett fungerande samarbete kräver också att det finns en samsyn på våld. Inom det svenska forskningsfältet framkommer dock en begränsning i antalet studier gällande sambandet mellan våld mot djur och våld mot kvinnor. Detta kan motivera denna studies syfte att undersöka våld mot husdjur inom ramen för våld mot kvinnor och socialtjänstens hantering av dessa ärenden.

3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH REGELVERK

Under denna rubrik presenteras de teoretiska utgångspunkter och regelverk som valts till denna studie. Dessa är *juridiska ramar*, *handlingsutrymme* och *det socialkonstruktivistiska perspektivet*. Dessa teoretiska utgångspunkter och regelverk har valts då det kan antas påverka både varandra och handlägningsprocessen på olika nivåer. Juridiska ramar består av relevant lagstiftning kopplat till socialtjänstens hantering av våldsärenden och kommer användas för att analysera hur dessa påverkar handläggare i deras arbete. Handlingsutrymme syftar till handläggarnas möjlighet att agera både inom och utanför organisationens ramar. Denna teoretiska utgångspunkt kommer användas i analyser kring handläggares hantering av dessa ärenden. Detta för att se hur handlingsutrymme breddas eller begränsas utifrån lagrum, tillgängliga insatser och organisatoriska faktorer. Socialkonstruktivismen är ett övergripande perspektiv som handlar om hur kunskap skapas och däribland också hur ett socialt problem behöver definieras som ett problem för att sedan kunna hanteras. Placeringen av perspektivet i detta avsnitt motiveras av att vi i analysen vill framföra huruvida problemet gällande husdjur i våldsrelationer är ett definierat problem eller inte. Vidare är motiveringen att se till vilka konsekvenser handlingsutrymmet samt tolkning av lagrum kan få utifrån huruvida en definition för problemet finns eller inte.

3.1 Juridiska ramar

I det här avsnittet kommer socialtjänstens ansvar i våldsärenden att presenteras. Detta kommer att göras utifrån föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen samt från relevanta paragrafer ur socialtjänstlagen. Det framgår av Socialstyrelsen (2016a) att nya föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer trädde i kraft den 1 oktober 2014. Föreskrifterna och de allmänna råden ersatte Socialstyrelsens tidigare allmänna råd (2009:22) med syftet att öka kvaliteten i stödet till våldsutsatta och att stödja våldsutövare att sluta bruka våld. Föreskrifterna som Socialstyrelsen arbetar fram ska ses som en bindande regel och de allmänna råden är rekommendationer för vad som ska göras för att föreskrifternas krav ska uppfyllas (Socialstyrelsen, 2016b).

Socialstyrelsen (2009) hävdar att socialtjänsten är den myndighet med det främsta ansvaret att ingripa vid sociala problem. Detta ansvar innefattar att framställa metoder för att ge skydd till våldsutsatta kvinnor och deras barn. I 5 kap. 11 § socialtjänstlagen redogörs för socialtjänstens ansvar gentemot personer som utsatts för brott, samt myndighetens ansvar gentemot dennes närstående. Av paragrafen framgår det att socialnämnden ska verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående ska få stöd och hjälp. Vidare framgår det i paragrafens andra stycke att socialnämnden ska beakta att kvinnor som är eller har blivit utsatta för våld av en närstående kan vara i behov av hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden ska enligt 7 kap. 1 § SOSFS 2014: 4 erbjuda våldsutsatta vuxna insatser på akut, kort- eller lång sikt grundat i den enskildes behov av stöd, skydd och hjälp. Det som ska ligga till grund för bedömningen av vilka insatser som ska erbjudas är utredningen och riskbedömningen.

Gällande ekonomiskt bistånd fastställs det i 4 kap. 1 och 2 §§ SoL att personer som inte har möjlighet att tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat vis har rätt till bistånd från socialnämnden. I våldsärenden kan personer vara i behov av akut bistånd vid upprepade tillfällen och det kan gälla exempelvis brådskande eller oplanerade utgifter för vardagliga behov, såsom mat (Socialstyrelsen, 2016a). Enligt SOSFS 2013:1 bör socialnämnden beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå i de fall personen är våldsutsatt, detta på grund av att den enskilde kan ha tillfälligt högre kostnader. Det ekonomiska biståndet är inte endast begränsat till försörjningsstöd utan kan även omfatta livsföring i övrigt enligt 4 kap. 1 § SoL. "Livsföring i övrigt" syftar här till alla de behov som den enskilde kan ha, som inte omfattas av försörjningsstödet men som kan tillförsäkra en skälig levnadsnivå. Gällande kostnader för husdjur framgår det av Socialstyrelsen (2013) att sådana kostnader inte inkluderas i riksnormen. Däremot framkommer det av SOU 2011:75 att det kan finnas rätt till bistånd för hållande av husdjur. Detta om det anses nödvändigt för att personen ska vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå. Det kan både handla om ekonomiskt bistånd eller bistånd i form av praktisk hjälp för att exempelvis den enskilde ska kunna behålla sitt djur. Det krävs däremot starka skäl för att biståndet ska beviljas. Vidare framkommer av 7 kap. 2 § SOSFS 2014:4 att socialnämnden vid behov ska erbjuda ett tillfälligt boende till våldsutsatta personer. Boendet ska motsvara det skydd som den sökande är i behov av utifrån utredning och riskbedömning.

Ytterligare en viktig del som tas upp både inom SoL och SOSFS 2014:4 är personalens kompetens. I enlighet med 3 kap. 3 § andra stycket SoL ansvarar socialnämnden för att det finns personal med lämplig erfarenhet samt utbildning som kan utföra socialtjänstens uppgifter. I 4 kap. SOSFS 2014:4 framgår det vidare allmänna råd om att:

Den personal som arbetar med handläggning och uppföljning av alla slags ärenden som gäller enskilda enligt socialtjänstlagen (2001:453) bör ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående samt ha förmågan att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet, (4 kap. SOSFS 2014:4).

Våld i nära relation beskrivs av Socialstyrelsen (2009) som ett komplext problem med såväl hälso-, rättsliga, ekonomiska och sociala aspekter, vilket kräver samverkan. I 3 kap. 5 § SoL stadgas det även att socialnämndens insatser ska genomföras och utformas tillsammans med den enskilde samt vid behov med andra organisationer, samhällsorgan och föreningar. Det framkommer vidare i 3 kap. 9–10 §§ SOSFS 2014:4 att insatserna till våldsutsatta behöver samordnas så att de inte motverkar varandra. Samordningen gäller enligt paragraferna såväl interna som externa insatser. Den externa samverkan kan innebära kontakter med andra myndigheter. Vidare framgår det i SOSFS 2014:4 vara viktigt att:

Socialnämnden ska analysera om utbudet av insatser och andra sociala tjänster som erbjuds våldsutsatta och barn som bevittnat våld svarar mot behoven i kommunen. (3 kap. 7 § SOSFS 2014:4)

Hur samhället ska hantera våld mot kvinnor regleras vidare inte endast i svensk lagstiftning utan tas även upp i *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet*, eller den så kallade Istanbulkonventionen. Den undertecknades av Sverige i maj 2011 och började gälla i november 2014. Konventionen är det första juridiskt bindande regionala instrument i Europa som handlar om våld mot kvinnor (<http://nck.uu.se>). Bland annat framgår det i artikel 23 att åtgärder ska vidtas för att det ska finnas tillräckligt

med lättillgängliga och lämpliga skyddade boenden till brottsoffer som är i behov av skydd, särskilt kvinnor och deras barn.

3.2 Handlingsutrymme

Svensson, Johnsson & Laanemets (2008) hävdar att socionomen formar sin yrkesroll med utgångspunkt i organisationens givna uppdrag i mötet med en medborgare. Ett dilemma i detta är att möta medborgaren som människa och samtidigt vara begränsad i sitt handlingsutrymme i och med organisationens ramar för yrket. Detta ska också uppfylla moraliska aspekter samt att både organisationen och mottagaren ska känna att ett beslut är korrekt. Inom handlingsutrymmet har socionomen sin kunskap och organisationens resurser. Vidare framkommer det att trots att lagar, regler, överenskommelser och traditioner styr arbetet finns stor frihet för socionomen. Individuella faktorer, interaktion med klienten, den professionelles egna tolkningar och rutin är exempel på faktorer som kan användas för att bredda och begränsa handlingsutrymmet (Svensson et al., 2008).

För att kunna bedriva professionellt socialt arbete menar Svensson et al. (2008) att yrkeskunskaper och kompetens krävs. Yrkeskompetens består av såväl teori som praktik. En ytterligare del är reflekterad praktik, som innebär yrkesberättelser och narrativ. Detta gör att olika personer kan utveckla olika yrkeskompetenser. I grunden finns samma kunskapsbas hos personerna, men beroende på organisationen skapas också yrkesspecifik kunskap. Svensson et al. (2008) skriver vidare att förväntad kompetens hos en socionom exempelvis är kunskap om lagstiftning, socialpolitik, utredningsmetodik, behandlingsmetoder och hur det är lämpligt att bemöta människor i utsatta situationer. Detta är den generella kunskapen som en socionom ska besitta och kan även kallas för *formell kompetens*. Ett ytterligare begrepp är *reell kompetens*. Denna form av kompetens kan vara kunskaper eller upplevelser som kommer från annat än en formell utbildning. Ytterligare delar av den reella kompetensen kan vara handledning på arbetsplatsen, tiden som yrkesverksam eller kompetens från ett annat arbetsområde som kan omvandlas till att vara passande inom socialt arbete.

Per-Erik Ellström (1992) har konstruerat fyra typer av yrkeskunskaper vilka är följande:

- Objektkunskap
- Procedurkunskap
- Klientkunskap
- Metakunskap

Objektkunskapen består av lagstiftning, organisationens ramar och sakfrågor. Procedurkunskap är kunskap om vilka handlingsalternativ som finns tillgängliga och vilka konsekvenser ett handlingsalternativ kan få (Ellström, 1992). Om en klient inte anses tillhöra kategorin inom vilken denne gör en ansökan, exempelvis försörjningsstöd, kan handläggaren genom procedurkunskap erbjuda en annan form av insats. Exempel i detta fall kan vara ekonomisk rådgivning eller att klienten ges information om hur ett beslut kan överklagas (Svensson et al., 2008). Till klientkunskap hör dels allmänmänsklig kunskap, vilket syftar till förmågan att bemöta klienten på ett empatiskt sätt. En annan del är att socionomen förväntas ha psykologiska kunskaper om exempelvis reaktioner och ageranden i pressade situationer. Utifrån klientkunskapen kan en bedömning göras gällande om klienten kan vara i behov av ytterligare stöd än det konkreta som nämnts. När ett beslut om insats ska fattas behöver en avvägning mellan lagstiftning och organisationens regler göras. Vidare ska

handlingsalternativ övervägas och socionomen ska reflektera kring sitt möte med klienten. Detta är metakunskap och syftar till en reflekterande process där de olika handlingsalternativen ska vägas mot varandra med för- och nackdelar. Utifrån detta kommer sedan handlingsutrymmet användas. För att bedriva socialt arbete professionellt krävs att samtliga av dessa kunskaper inkorporeras i arbetet. Ytterligare en viktig del av kunskapen är befintlig forskning på området, både för att arbeta professionellt och för att utveckla kunskapsfältet (Svensson et al., 2008).

3.3 Socialkonstruktivistiska perspektivet

Det socialkonstruktivistiska perspektivet handlar om att inte ta det omedelbara eller direkta för givet. Istället ligger fokus på att utforska det bakomliggande, det som styr de ytliga företeelserna. Perspektivet söker svar på frågan hur vår kunskap påverkas av sociala kontexter. Den grundläggande tanken är att kunskapen är socialt konstruerad. Detta då vi får kunskap genom språket och de begrepp som används i samspel mellan människor. Vidare är en central del i socialkonstruktivismen att kunskap påverkas av den rådande tidsandan i samhället. Socialkonstruktivismen syftar inte till att ta reda på om kunskap är sann eller inte, utan är intresserad av hur kunskapen tillkommit. Detta skiljer sig från en traditionell kunskapsteori som har tron på att kunskap är objektiv och att sociala faktorer kan tas upp som fel eller brister i tänkandet. Vidare är det utifrån det socialkonstruktivistiska perspektivet betydande att påvisa att något som ter sig vara naturligt, faktiskt inte är det. Under ytan kan det dölja sig en komplexitet i form av en social påverkan vilken kan vara svår att upptäcka (Wenneberg, 2010).

Andersson & Lundberg (2001) skriver att det socialkonstruktivistiska perspektivet kan ge en nyanserad analys av ett problem. Enligt konstruktivismen skapas ett socialt problem när det ges en definition och behandlas som ett problem samt när det hävdas i olika sammanhang. Det som är av intresse är att se till processen som leder fram till definitionen. Vidare framkommer att socialkonstruktivismen vill få förståelse för samhällets tolkning och hantering av ett socialt problem. Det handlar således inte om att göra en bedömning av hur sanningsenlig en tolkning eller hur adekvat en metod är. Ett exempel på detta är hur kvinnorörelsen och de ideellt arbetande kvinnojourerna arbetat för att få kvinnomisshandel till ett erkänt samhällsproblem. Genom deras arbete har de skapat den syn på kvinnomisshandel som råder idag som uttrycks i massmedia, handlingsprogram och lagstiftning. Detta från att ha varit ett undanskymt och skamfullt problem (Andersson & Lundberg, 2000).

4. METOD

I detta avsnitt presenteras studiens tillvägagångssätt. Här beskrivs val av metod, litteratursökning, urval, vinjett och intervjuguide, genomförandet av intervju, bearbetning och analys av material, kvalitet och generaliserbarhet samt etiska överväganden.

4.1 Val av metod

Denna studie har som syfte att studera socialsekreterares hantering av ärenden med våldsutsatta kvinnor samt hur denna handlägningsprocess kan påverkas av att kvinnan har ett husdjur. En kvalitativ ansats valdes för att besvara frågeställningarna. Hjerm & Lindgren (2010) skriver att det utmärkande i den kvalitativa metoden är att den bearbetar ord och inte siffror. Vidare är intervjuer och observationer typiska metoder för kvalitativ datainsamling. Att använda kvalitativa intervjuer bidrar enligt Nilsson (2014) till att respondenterna kan

förklara sina tankar och att det blir ett större djup i materialet. Vidare är kvalitativa intervjuer positivt i de fall där det finns en liten mängd grundläggande kunskap om fältet. I denna studie har vinjettmetoden använts i kombination med tillhörande intervjuguide. Valet av en kvalitativ ansats grundas i intresset för att höra socialsekreterarnas tankar kring handläggning i ärenden med husdjur inom ramen för våld mot kvinnor. Detta område är relativt outforskat och den kvalitativa ansatsen ger möjlighet att låta handläggarna själva berätta hur de hanterar dessa ärenden och ger därmed också ett beskrivande resultat. Vidare kan de kvalitativa intervjuerna tänkas ge en god helhetsbild av ämnet, tankegångar och vilka eventuella möjligheter eller svårigheter som kan förekomma. Dessa möjligheter existerar inte på samma vis i en kvantitativ ansats, utan den kan enligt Nilsson (2014) begränsa möjligheten till att nå djupare kunskap.

Datinsamlingen i denna studie har skett med hjälp av vinjettmetoden. Kullberg och Brunnberg (2007) skriver att en vinjett är en redogörelse av ett fall. Fallet kan vara fiktivt eller baseras på en verklig händelse och respondenterna ska sedan få frågor om fallet. Frågorna kan vara både i intervjuform och enkätform. Vidare är vinjettmetoden lämplig i de fall där studien vill ta reda på hur en professionell agerar genom att se dennes förklaringar, normer och föreställningar. Vinjetter kan vara ett bra sätt att få fram tankar och bedömningar i känsliga frågor. Detta eftersom respondenten svarar på hur denne skulle agera utifrån det fiktiva fallet, vilket minskar risken att denne känner sig utpekad för att ha gjort en felaktig bedömning (Kullberg & Brunnberg, 2007). Detta motiverar valet av vinjettmetoden i denna studie. Syftet med studien är att få fram hur handläggarna tänker och resonerar kring kvinnan och husdjuret, vilka bedömningar som görs samt vad det är som påverkar dessa. Våld mot kvinnor kan antas vara ett känsligt ämne då kvinnan är i en utsatt situation. Vidare har handläggarna ansvar att hjälpa kvinnor i dessa situationer. Därmed kan vinjettmetoden vara lämplig eftersom studien vill få fram resonemang utan att respondenterna känner sig utpekade.

För att besvara studiens frågeställningar har en intervjuguide använts som stöd för att få fram rätt information vid intervjutillfället. Genom att kombinera en vinjett med frågor är förhoppningen att få en så tydlig bild som möjligt av socialsekreterarnas tankar kring fallet och hur de skulle agera. Harboe (2013) beskriver att frågetekniken kan se ut på olika sätt men att de gemensamma för alla tekniker är att frågor ställs till en respondent som antas ha information av betydelse. Den frågeteknik som ska användas i denna studie är den som Harboe (2013) kallar för enskild intervju. Detta innebär ett fysiskt möte mellan en eller fler respondenter. Detta för att höra hur handläggarna talar om fallet och vilka första tankar och funderingar som uppstår.

Inom en kvalitativ ansats går det att använda sig av olika typer av intervjuer, vilka är mer eller mindre strukturerade. En utav dessa är halvstrukturerade intervjuer och erbjuder såväl flexibilitet som struktur. Svarsalternativen är inte fasta utan det är respondenterna som bestämmer vad de vill svara. Däremot finns det viss struktur i intervjun i och med att samma frågor ställs till samtliga respondenter, vilket leder till att intervjuaren har mer kontroll över riktningen i samtalet. Detta leder till att respondenternas svar är lättare att jämföra och att intervjuerna blir mer lika (Nilsson, 2014). I denna studie har halvstrukturerade intervjuer använts och intervjuerna har genomförts med hjälp av en intervjuguide bestående av olika ämnen och frågor. Detta för att hålla viss struktur genom intervjun och för att i största möjliga mån få svar på samtliga frågeställningar vid varje intervju. Användandet av intervjuguide resulterade i ett naturligt samtal där socialsekreterarna fick svara någorlunda fritt och dela sina tankar.

4.2 Urval och kontakt med respondenter

Nilsson (2015) beskriver betydelsen av att reflektera över valet av intervjupersoner och att de väljs ut noggrant enligt förutbestämda kriterier. Exempelvis är det, framförallt inom informationsintervjuer, viktigt att deltagarna är förstahandskällor samt att de erhåller kunskap om händelsen eller fenomenet. En form av urval som är möjligt att använda sig av inom kvalitativa studier är strategiskt urval, vilket innebär att intervjupersonerna ska vara relevanta för de formulerade forskningsfrågorna (Nilsson, 2015). I denna studie intervjuades socialsekreterare som handlägger ärenden gällande våld mot kvinnor, detta för att kunna besvara studiens frågeställningar. Socialsekreterarna som intervjuats kommer från kommuner av olika storlek i Mellansverige. I varje kommun har två socialsekreterare tagit del av vinjett och blivit intervjuade. Samtliga respondenter har tagit del av samma vinjett och samma intervjuguide har använts i respektive intervju. De handläggare vi träffat har erfarenhet av handläggning med ärenden som rör våld mot kvinnor. Däremot har inget krav ställts på tidigare erfarenhet av hantering av husdjur i ärenden gällande våld mot kvinnor.

För att hitta respondenter skickades mail ut till totalt 32 kommuner i Mellansverige. I de flesta fall har förfrågan skickats till ett servicecenter som sedan skickat frågan vidare. I några fall har kontakt tagits per telefon. Efter första kontakten har ett informationsbrev (se bilaga 1) skickats till respondenterna innehållande en tydligare beskrivning av studiens syfte och information om hur intervjun kommer gå till. I några fall har respondenterna tackat nej till deltagande efter att ha tagit del av informationsbrevet, ibland med motiveringen att de inte handlägger husdjur. Vi har då försökt förtydliga syftet med studien, utan resultat. I studien har fem intervjuer med totalt 10 handläggare på socialtjänsten genomförts i fem olika kommuner. Kommunerna har tillhört fyra olika län. Tre av kommunerna var små och två var stora. Med stor kommun har vi räknat kommuner med minst 70 000 invånare. Små kommuner har vi räknat som kommuner med max 30 000 invånare.

Utöver de genomförda intervjuerna har kontakt tagits med fyra sakkunniga i ämnet våld mot husdjur och våld mot kvinnor. Dessa har gett respons på vinjett och intervjuguide samt erhållit allmän information om ämnet som hjälpt oss konkretisera vad studien skulle utforska. Vi har även varit på ett studiebesök på ett skyddat boende som arbetat med husdjur i våldsrelationer under en längre tid. Kontakten med sakkunniga och studiebesöket har givit oss en givande och intressant inblick i hur ämnet förstås ur ett annat perspektiv än det som utforskas i denna studie.

4.3 Vinjett och intervjuguide

En vinjett ska enligt Kullberg och Brunnberg (2007) vara kort, logisk och verklighetstrogen. Vidare kan vinjetten vara skriven i olika delar där situationen utvecklas och blir allt mer problematisk. Den vinjett som använts i denna studie är uppdelad i två delar. I första delen nämns husdjuret kort för att sedan i andra delen benämnas som en central del i kvinnans situation. Detta för att jämföra hur handläggarna tänker och resonerar kring djuret när det nämns kortfattat i jämförelse med när det tydligt problematiseras att djuret blir utsatt. Vinjetten som använts under intervjuerna beskriver en 32-årig kvinna vid namn Sofie och hennes situation. I vinjettens första del framkommer det tydligt att Sofie är i behov av hjälp då hon blir utsatt för våld av sin sambo. Det nämns enbart att Sofie och hennes sambo har en gemensam hund vid namn Milla. Efter samtal kring den första delen av vinjetten får respondenterna ta del av den andra delen av vinjetten där det tydligare framkommer att hunden har en central roll och att Sofie känner stor oro för hunden (se bilaga 2).

Valet att ha en uppdelad vinjett är för att få fram hur husdjurets betydelse kan förändras och vilken hänsyn som tas till djuret då det bara nämns kort i jämförelse med när det problematiseras. Vår egen kunskap kring våld mot kvinnor och hur ett husdjur kan spela roll var begränsad vid tillfället då vinjetterna skrevs. Därför har vi tagit hjälp av sakkunniga inom området. Vinjetten har skickats till sakkunniga för granskning och feedback. Två av de sakkunniga har kontrollerat att fallet är realistiskt och täcker det som ska undersökas i studien. Vinjettens innehåll kan tänkas varit styrande under intervjuerna eftersom den vägleder handläggarna i vad som ska diskuteras och kan därmed också begränsa diskussionen. Vinjetten har fokus på en hund och hundens påverkan på kvinnan problematiseras tydligt. Hade vinjetten exempelvis inte problematiserat en hund lika tydligt utan enbart nämnt att den våldsutsatta kvinnan har ett husdjur hade det möjligtvis öppnat för ytterligare resonemang.

Intervjuguiden som använts utgår ifrån olika teman (se bilaga 3). De övergripande temana i intervjuguiden är *kunskap*, *insatser* och *organisation*. Dessa teman har koppling till studiens frågeställningar. Andra teman i intervjuguiden är *dilemman*, *överklagan* och *tidigare erfarenhet*. Dessa teman har inte bearbetats i resultatet. Detta då svaren vi fick inte kändes relevanta för studiens syfte och frågeställningar. Till båda delar av vinjetten var de huvudsakliga frågorna “Vad är era första tankar kring det här fallet?” och “Hur skulle ni handlägga detta ärende?”. Under varje tema i intervjuguiden följer sedan frågor gällande det specifika temat och stödfrågor. Frågorna är vad Harboe (2013) beskriver som öppna frågor. Detta innebär att frågorna inte har några fast svarsalternativ. Svaren överläts istället till respondenterna som får svara med sina egna ord. Öppna frågor valdes för att få en öppen dialog kring hur handläggarna resonerar och för att inte begränsa svarsalternativen.

4.4 Genomförande av intervju

Samtliga intervjuer har skett på socialsekreterarnas kontor och var cirka 45 minuter långa. Intervjuerna har genomförts med två socialsekreterare i samtliga fem kommuner. Anledningen till detta är främst tidsbristen för utförandet av studien samt att vi vill se hur handläggarna diskuterar fallet gemensamt. Den gemensamma diskussion kan tänkas vara intressant då ett gemensamt arbete är ett vanligt tillvägagångssätt i det praktiska sociala arbetet. Vid de två första intervjutillfällena deltog endast en intervjuare, resterande tre intervjuer var två intervjuare medverkande. Alla intervjuer spelades in och transkriberades dagen därefter. Detta gjorde att vi fick tillfälle att studera vad som kunde förbättras till nästa intervju gällande intervjuteknik. Inga ändringar gjordes i intervjuguiden efter granskning av inspelat material.

Användandet av intervjuguide gjorde att samma områden togs upp i samtliga intervjuer. Samtalen blev öppna och det var till stor del respondenterna som styrde samtalet. Guiden hjälpte oss att ställa följdfrågor och att inte missa viktiga ämnen. Följdfrågor användes i de fall svaren kändes otydliga eller tunna. Varje intervju ledde till olika svar och det var även olika stämning under intervjuerna. I vissa fall var det lättare att problematisera ämnet och i vissa fall svårare. När resultatet sammanställdes uppstod några oklarheter kring två av kommunernas svar i en specifik fråga. Ett mail skickades då till de båda kommunerna, vilka därefter förtydligade sina svar.

Hur vinjetten kom att användas under intervjutillfällena varierade. I några fall användes vinjetten som en central punkt i samtalet. Vinjetten öppnade då upp för frågor och diskussion kring vilka möjliga lösningar som kunde finnas för kvinnan i valet samt hur olika faktorer

som inte framkom i vinjetten hade påverkat situationen. I andra fall talade socialsekreterarna mindre utifrån det tilldelade fallet utan resonerade mer generellt kring hur en handläggning gällande våldsärenden brukar se ut och vilka beslut som brukar tas. En möjlig anledning till att det varierade i hur central vinjetten var under intervjuerna kan bero på att vi inte hade tydliga bestämmelser för hur vinjetten skulle användas. Det var istället mer upp till handläggarna hur de valde att diskutera vinjetten.

4.5 Bearbetning och analys av material

Efter att intervjuerna genomförts har det inspelade materialet transkriberats. Transkribering innebär att materialet görs om till text som går att analysera (Lindgren, 2014). Alla ord har inte skrivits ned i transkriberingen. Påbörjade meningar som sedan omformulerats är inte nedskrivna samt ljud såsom "mm". Utvalda citat har korrigerats varsamt och begränsat för att öka läsvänligheten. Detta innebär att ord som "ba", "öh" och "liksom" tagits bort. Lindgren (2014) skriver att kvalitativ analys alltid är iterativ. Att analysen är iterativ innebär att det görs flera genomgångar av det insamlade materialet. Vid bearbetningen av studiens material har transkriberingarna bearbetats vid flera tillfällen för att viktiga delar inte ska missas. Vidare har frågetecken som uppstått vid genomgången av resultatet diskuterats via mail med berörda deltagare. De delar som förtydligats via mail är sedan tillagt i resultatet.

För att analysera kvalitativ data har kodning och tematisering använts, detta för att identifiera centrala teman som analysen sedan ska utgå ifrån. Kodning innebär att hitta mönster och centrala begrepp i det insamlade materialet samt göra det mer hanterbart. Syftet är att materialet ska reduceras till en uppsättning viktiga beståndsdelar och identifiera de centrala delarna, vilka bildar en uppsättning kategorier. Tematiseringen handlar sedan om att hitta mönster och kopplingar mellan koderna, vilka uppfattas som betydelsefulla. Syftet med tematiseringen har varit att kunna presentera påståenden om och teman i materialet, vilka kan fördjupa förståelsen och förklara det som studeras (Lindgren, 2014). När studiens material bearbetades har vi läst igenom samtliga transkriberingar och letat efter centrala begrepp eller mönster som kan tänkas vara betydelsefulla i relation till studiens syfte och frågeställningar. Dessa delar har sedan delats in i tre övergripande teman; *kunskap, handläggning och organisationens påverkan*. Under de olika temana har resultatet från de olika kommunerna sammanslagits.

4.6 Litteratursökning

De databaser som använts för att hitta relevant forskning i ämnet är ASSIA: Applied Social Sciences Index and Abstracts, Social service abstracts, International Bibliography of the social sciences, Sociological abstract, Sociology collection och Psycinfo. De sökord som användes genomgående vid sökning om sambandet mellan våld mot djur och våld mot kvinnor var: intimate partner violence, family violence, domestic violence och battered women. Dessa har sedan kombinerats med pets eller animals. När vi sökte efter svensk forskning lades även sökordet Sweden till och sökningarna gjordes på samtliga databaser. Vidare användes andra sökord för att hitta studier om socialtjänstens handläggning i våldsärenden, dessa var: handläggning, socialtjänst, våld i nära relation, våld mot kvinnor, våldsutsatta kvinnor och Sverige. Sökningarna har skett löpande under tiden uppsatsen skrivits. Sökningarna har begränsats till att endast bestå av artiklar med peer review. En avgränsning gällande artiklarnas ålder har även gjorts och därför har inga studier före år 2000 använts. För att hitta lämplig litteratur har även referensstudier gjorts samt har sakkunniga inom ämnet gett tips på material.

Litteratursökningen har visat att det finns en mycket begränsad mängd svensk forskning gällande området våld mot husdjur inom ramen för våld mot kvinnor. Även de sakkunniga vi pratat med har påtalat bristen av svensk forskning på området. Länder som exempelvis USA ligger före i forskningen. För att hitta svenska studier har även databasen Diva används med sökorden: våld mot kvinnor, våld mot husdjur, handläggning och socialtjänst. Där har en doktorsavhandling hittats gällande forskning om handläggning, skriven av Ekström (2016).

4.7 Kvalitet och generaliserbarhet

Inom forskning används ofta begreppet validitet som ett begrepp för att beskriva en studies kvalitet. Validitet syftar till att beskriva i vilken utsträckning den genomförda forskningen och metoden eller metoderna som använts undersöker det som är avsett att undersökas. För att beskriva kvaliteten i kvalitativa studier används ofta begreppen trovärdighet och tillförlitlighet, detta då validitet har sin grund i kvantitativ forskning (Thornberg & Fejes, 2009). Bryman (2011) menar att trovärdigheten inom kvalitativ forskning handlar om hur trovärdig beskrivningen av den sociala verkligheten är.

I denna studie har intervjuer genomförts med två handläggare samtidigt. Detta skulle kunna vara en faktor som påverkar trovärdigheten. Vi vet inte vilken relation handläggarna har och hur öppna de kan vara med varandra. Det kan tänkas att det i vissa fall kan vara lättare att uttrycka sig kritiskt till exempelvis organisationen och möjliga insatser om inte en kollega lyssnar. Fördelar med att prata med två sekreterare kan vara att handläggarna kan dela tankar med varandra och vi får höra en dialog mellan de två och hur de resonerar tillsammans. En ytterligare faktor som kan tänkas påverka trovärdigheten i studien är att respondenterna redan innan intervjun genomfördes har varit medvetna om att studies syfte. Detta kan vara en faktor som kan tänkas påverkat hur handläggarna vid intervjutillfället tänker och uppmärksammar djuret. På så vis kan bilden vi fått kring handläggningen vara felaktig då respondenterna kan ha förberett sig på vilket fokus intervjun kommer ha. Att vara öppen med syftet kan däremot ha gjort det lättare att ställa konkreta frågor om husdjur och därmed också få konkreta svar. Vidare kan det anses vara mer etiskt försvarbart att berätta syftet med studien eftersom det är en del av informationskravet att respondenterna ska ha den typen av information.

För att studiens resultat och slutsatser ska vara tillförlitliga ska den anta ett granskande synsätt. Det är viktigt att skapa en tillgänglig och fullständig redogörelse av de olika delarna inom forskningsprocessen, hur forskaren gått tillväga (Bryman, 2011). I studien har vi varit noga med att redogöra för tillvägagångssättet i forskningsprocessen. Däremot kan det finnas en brist i användandet av vinjettmetoden då intervjuerna är svår att upprepa och få samma resultat. Det varierade i hur central vinjetten var i intervjuerna och den har därmed inte använts på exakt samma sätt inom respektive kommun. Något som hade kunnat öka tillförlitligheten är om en strukturerad intervjuguide använts. Detta hade inneburit att alla respondenter fick exakt samma frågor och att vinjetten varit lika central i intervjuerna. Valet att använda oss av halvstrukturerade intervjuer motiveras dock med att vinsterna av att det är möjligt att få ut mer information, genom exempelvis följdfrågor. Detta är något vi anser vara viktigare än att svaren är samstämmiga genom en strukturerad intervju.

Generaliserbarhet handlar om i vilken utsträckning resultaten i studien går att applicera på situationer, personer, händelser eller andra fall som inte tagits med i studien. De frågor som är intressanta är var, hur, när och för vilka grupper eller individer det går att använda forskningsresultaten (Thornberg & Fejes, 2009). I denna studie har fokus varit att förstå hur husdjur hanteras i handlägningsprocessen i ärenden med våldsutsatta kvinnor. Att studiens resultat inte är generaliserbart går hand i hand med den kvalitativa ansatsen. Exempel på

bristen gällande generaliserbarheten är bland annat antalet socialsekreterare som intervjuats. Intervjuer har gjorts i 5 kommuner med två socialsekreterare från varje kommun. Vidare kan en brist vara att respondenterna som valt att delta i studien är de kommuner som har kunskap inom området. De kommuner som valt att inte delta efter att de tagit del av informationsbrevet kan tänkas ha en bristande kunskap och skulle därmed kunna bidra till ett annat resultat. Vidare kan studiens öppna frågor ha gett intressanta svar i det enskilda fallet men kan inte sägas vara generella. Att använda slutna frågor, i enkäter, med svarsalternativ hade kunnat främja ett resultat som är mer generaliserbart då alla respondenterna får exakt samma svarsalternativ och det hade förmodligen varit lättare att nå ut till fler. Sammantaget innebär detta att denna studie inte ger en generell bild av hur handlägningsprocessen i dessa ärenden ser ut i Sverige. Det som beskrivs i resultatet och analysen kan däremot fungera som ett perspektiv på hur handlägningsprocessen kan gå till i dessa ärenden, snarare än för att visa på en generaliserbar sanning. Studien kan exempelvis tillföra en förståelse för möjligheter och begränsningar för socialsekreterare när de handlägger dessa ärenden.

4.8 Etiska överväganden

De etiska principerna informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet är viktiga att ta hänsyn till under forskningsprocessen. Bryman (2011) påpekar att informationskravet syftar till att deltagarna i studien ska ges information om undersökningens syfte, vad det innebär att delta samt att deltagandet är frivilligt och att de har rätt att avbryta sitt deltagande. Med samtyckeskravet menas att deltagarna själva har rätt att bestämma över sin medverkan. Konfidentialitetskravet handlar om att uppgifterna om respondenterna ska behandlas med största möjliga konfidentialitet och att obehöriga inte ska kunna komma åt dem. Slutligen handlar nyttjandekravet om att datan som samlas in endast får användas i den tänkta forskningen (Bryman, 2011). När studien genomfördes har de etiska principerna hela tiden beaktats. I samband med att kontakt togs med respondenterna samt vid tillfället för intervjun fick deltagarna ta del av information om vad syftet med studien var, att det var frivilligt att delta samt vad det innebar för dem om de valde att delta. Vid intervjun fick de även ett informationsbrev gällande detta och skriva på ett samtyckesbrev (se bilaga 4) där det framgick vad de samtycker till. Det insamlade materialet har förvarats på en extern hårddisk och har raderats efter slutgiltig sammanställning av studien.

Kvale och Brinkmann (2014) tar upp specifika etiska frågor som är viktiga att beakta under en intervjuundersökning. Utöver de principer som nämnts ovan bör forskaren bland annat överväga om syftet med intervjuundersökningen är motiverat. De tänkbara konsekvenserna som kan uppkomma för deltagarna under och till följd av studien bör övervägas (Kvale & Brinkmann, 2014). I denna studie har det varit viktigt att tänka på att våld mot kvinnor är ett känsloladdat ämne och att intervjupersonerna kanske har erfarenheter inom området som gör ämnet extra känsligt. Det har varit betydande under intervjuerna och arbetet att vara försiktig och lyhörd samt att möta personerna med stor respekt. Utifrån att studien undersökte hur handlägningsprocessen ser ut i olika kommuner var det av vikt att göra en reflektion gällande vad som var rätt rent etiskt. Bland annat gjordes valet att inte skriva ut kommunernas namn, detta för att studien inte ska peka ut några kommuner samt för att det inte ska leda till negativa konsekvenser för deltagarna. Vidare hade det underlättat för obehöriga att ta reda på respondenternas namn om kommunen skrivits ut.

Vetenskapsrådet (2017) hävdar att en grundläggande fråga i forskningsetiken är avvägningen mellan risk och vinst. Vidare framkommer att denna avvägning alltid börjar på minus, detta då respondenternas medverkan tar av deras tid samt att medverkan innebär en risk, även om

den ibland kan vara väldigt liten. Denna avvägning innebär också att studiens metod ska ha minst tänkbara skadliga konsekvenser för respondenterna. I denna studie har valet gjorts att med hjälp av vinjetter intervjua handläggare. Att använda vinjettmetoden och därmed ett fiktivt fall kan tänkas minska risken för att en handläggare känner sig utpekad eller negativt granskad. Vidare kommer inte handläggarna besvara frågor som rör deras egna personliga upplevelser av våld utan endast besvara frågor som rör deras arbete vilket kan tänkas minska risken för skadliga konsekvenser. Vetenskapsrådet (2017) skriver också att forskningens resultat och dess värde alltid ska vägas mot de negativa konsekvenser som kan uppstå av att studien genomförs. I denna studie studeras ett ämne som är relativt outforskat i Sverige och resultatet kan innebära att mer kunskap sprids. Detta kan anses väga tyngre än risken respondenterna tagit vid medverkan. Detta då denna kunskap kan anses viktigt för att våldsutsatta kvinnor ska få den hjälp de behöver.

5. RESULTAT OCH ANALYS

I detta avsnitt redovisas resultatet från de fem utförda intervjuerna. Resultatet är uppdelat i tre teman, vilka är: *kunskap*, *handläggning* och *organisationens påverkan*. Temana har uppkommit genom att centrala begrepp och mönster identifierats vid kodningen av materialet och har koppling till studiens frågeställningar. Vidare består denna resultatdel av både sammanfattande text från intervjuerna samt utvalda citat från handläggarna. Handläggarna kommer benämnas som IP (intervjuperson) och har varsin siffra mellan 1-10. IP 1 och IP 2 tillhöra samma kommun, IP 3 och IP 4 tillhör samma kommun, och så vidare. Det kommer beskrivas hur handläggarna resonerat kring det fiktiva fallet som tilldelats. I fallet heter den våldsutsatta kvinnan Sofie och hennes hund heter Milla, därav namnen som kommer nämnas i följande avsnitt. Analyser kommer finnas löpande under varje tema.

5.1 Kunskap

Sammantaget framkommer det att handläggarna anser sig ha kunskap om sambandet mellan våld mot kvinnor och våld mot husdjur och att de erhållit kunskapen genom erfarenhet. Två av handläggarna svarar nej på frågan om de anser sig ha tillräckligt med kunskap om sambandet. Detta då de inte fått någon formell information om husdjurs påverkan. Däremot berättar handläggarna att de genom erfarenhet har sett och lärt sig hur husdjur kan användas för att kontrollera en våldsutsatt kvinna.

IP 7 och IP 8 beskriver att husdjur kan spela en stor roll för en våldsutsatt kvinna och att husdjuret kanske är den enda tryggheten hon har kvar, den som bryr sig om henne. De säger att de är medvetna om att kvinnor kan gå tillbaka till en våldsamt relation om de tvingas lämna husdjuret eftersom de inte vill lämna djuret i fara. Kunskapen om sambandet mellan våld mot kvinnor och våld mot husdjur menar de är viktigt att prata mer om och att de hoppas få ännu mer kunskap. De uppfattar överlag att det finns ganska god kunskap inom länet. Anledningen till detta är att länsstyrelsen uppmärksammat frågor om kvinnofrid och ämnet djur i våldsrelationer.

Det finns ju evidens på att det inte är någonting som man bara säger. Utan det är verkligen så att det är svårare att få kvinnan att gå om hon inte får med sig sitt djur. (IP 8)

IP 7 berättar om en tidigare tjänst i ett annat län och säger att det absolut inte finns samma kunskap om sambandet överallt. Kunskapen om att husdjuret kan användas för att hålla kvar kvinnan upplever både IP 7 och IP 8 i stort sett som begränsad. Det är vanligt att få

kommentaren; "Nej vaddå, är det fara för sitt liv sticker man väl ändå". De menar därför att det är viktigt att sambandet synliggörs.

Flera handläggare jämställer också husdjur med barn vilket kan tänkas tyda på förståelse för husdjurets betydelse.

Hunden spelar ju en jätteviktig roll, för det är ju precis samma sak som om hon skulle ha haft barn så skulle ju inte hon vilja lämna kvar barnet. Det är ju samma sak egentligen. Och hon vet ju också att skulle hon dra så kommer ju hunden bli utsatt. (IP 10)

Fyra handläggare upplever att sambandet mellan våld mot kvinnor och våld mot husdjur har blivit mer uppmärksammat de senaste åren. De upplever att det idag finns fler platser på skyddade boenden som tar emot husdjur. Vidare anser IP 9 och IP 10 att det finns en större medvetenhet idag för att våld mot husdjur kan användas för att straffa kvinnor och att fallet Lotta¹ kan vara en anledning till att den förståelsen ökat.

Man har väl förstått att det finns samband mellan våld mot kvinnor och våld mot djur. Det har också blivit tydligare i media. För det är ju ingen som blir förvånad idag att man vill ha med sitt djur. Men så kan det nog ha varit för något år sen tänker jag. Att man kanske fick ett sånt här "men vaddå, lämna det hemma". Så jag tror att det händer mycket på det området. (IP 4)

Svensson et al. (2008) menar att ett professionellt arbete kräver yrkeskunskaper i form av teori och praktik. Vidare skiljer författarna på *formell kompetens* och *reell kompetens*. Den formella kompetensen är den generella kunskapen som exempelvis en socionom ska besitta. Det kan handla om kunskap om utredningsmetodik, lagstiftning och behandlingsmetoder. Många av de handläggare som deltagit i studien besitter formell kompetens om våld mot kvinnor. Kunskapen om sambandet mellan våld mot husdjur och våld mot kvinnor säger handläggarna däremot att de erhållit genom yrkeserfarenheter. Utifrån detta kan det tänkas att de inte har någon formell kompetens om sambandet utan att den istället är reell. Detta eftersom reell kompetens kommer från annat än formell utbildning, såsom tiden som yrkesverksam (Svensson, et. al, 2008).

Enligt 3 kap. 3 § 2 st SoL ska personalen som utför socialtjänstens uppgifter ha lämplig erfarenhet samt utbildning. Vidare framgår det i allmänna råd i 4 kap. SOSFS 2014:4 att "*den personal som arbetar med handläggning och uppföljning av alla slags ärenden som gäller enskilda enligt socialtjänstlagen (2001:453) bör ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående*". Det som kan tänkas vara problematiskt kopplat till detta är att handläggarna inte erhåller någon formell kompetens om sambandet våld mot kvinnor och våld mot husdjur. Beroende på hur mycket praktisk erfarenhet handläggarna har av sådana ärenden kan det tänkas att den reella kompetensen skiljer sig mellan personer och kommuner. Detta kan det sedan tänkas leda till att kvinnor kan få olika stöd beroende på vilken kommun och handläggare de möter. Enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet behöver ett problem definieras som ett socialt problem för att kunna hanteras (Andersson & Lundberg, 2001). Det kan antas att problematiken kring husdjur i våldsärenden inte fått en tydlig definition. En tydligare definition om problemet skulle kunna tänkas påverka handläggarnas kunskap och göra att den blir mer formell istället för reell. Detta då en tydlig definition kanske kan innebära att problemet lyfts högre upp inom organisationen. Att det inte är den

¹ Lotta Rudholm mördades 2016 av sin ex-partner. Fallet blev mycket uppmärksammat på grund av sin brutalitet och tydliga varningssignaler som samhället borde uppfattat. Lotta blev erbjuden skyddat boende men tackade nej då hon inte fick ta med sig sin hund (<http://sve.socionomerutangranser.se/bakgrund/>).

reella kunskapen hos individuella handläggare som spelar den avgörande rollen kan också antas främja att beslut gällande insatser är mer enhetliga mellan kommuner.

5.2 Handläggning

Under denna rubrik kommer vi sammanställa centrala delar av den information som framkommit kring handlägningsprocessen i intervjuerna. Detta kommer presenteras under rubrikerna *insatser och problematik vid placering* samt *om mannen äger djuret*.

5.2.1 Insatser och problematik vid placering

Utifrån den första delen av vinjetten beskriver samtliga handläggare att det är ett typiskt fall för våld i nära relation. Hunden Milla uppmärksammas tidigt och alla handläggare säger att det är viktigt att utforska om hunden ska med vid placering. De berättar vidare att det första steget i handläggningen skulle vara att prata med Sofie för att få en bakgrund och prata om våldet. IP 1 och IP 2 berättar att en del av bakgrundsbilden är att ta reda på mer kring vilken typ av nära relation kvinnan har till våldsutövaren. I fallet som vi gett handläggarna har Sofie berättat att hon är rädd för sitt liv. Utifrån detta vill IP 1 och IP 2 göra en farlighetsbedömning utifrån FREDA². Att göra en farlighetsbedömning med hjälp av FREDA benämns av samtliga handläggare vara ett av de första stegen i handlägningsprocessen för att få reda på mer om Sofies situation. IP 6 berättar att farlighetsbedömningen undersöker dels våldet och om våldsutövaren är uppsökande. Utgångspunkten vid bedömningen är då kvinnans egen uppfattning och rädsla. IP 1 berättar även att FREDA kan underlätta för att få den våldsutsatta kvinnan att förstå hur allvarlig situationen är.

Utifrån farlighetsbedömningen menar alla handläggare att det är viktigt att se om Sofie kan gå tillbaka hem eller om hon behöver skydd omedelbart. IP 9 och IP 10 beskriver att det är viktigt att först placera kvinnan och att sedan utreda vidare. Även handläggarna inom två andra kommuner berättar att en våldsutsatt kvinna inte behöver vänta på utredning för att få skydd. I fall där kvinnan är i behov av akut hjälp kan hon få ett beslut som gäller för en månad, under vilken handläggarna kan fortsätta utreda. Det kan vara så att något uppfattas som väldigt allvarligt i stunden men sedan visar sig att inte vara det, eller tvärtom.

Och i det här fallet då skulle vi också undersöka om det förekommer något våld mot Milla. Om det har förekommit fysiskt våld och hon är väldigt rädd då är det ofta vi placerar för att kunna utreda mer. Då kan vi göra en utförligare riskbedömning. Ge oss lite tid så att det inte blir förhastat. (IP 5)

Samtliga handläggarna beskriver att en insats som kan beviljas är i form av skyddat boende. Annat stöd som kan ges till Sofie beskriver handläggarna i två kommuner vara olika typer av samtalsstöd. Alla handläggare beskriver att de försöker hitta ett boende där Sofie kan placeras tillsammans med Milla. De beskriver att det är viktigt att Sofie blir skyddad och att även Milla får lämna hemmet där våldsutövaren finns. Gällande insatser för ett husdjur diskuterar IP 8 och IP 9 om att en möjlig insats kan vara placering på ett djurpensionat. Ingen av dessa handläggare hade däremot gjort en sådan placering än. Vidare berättade IP 9 och IP 10 att de vid behov tar in husdjur till kontoret eller tar med det hem:

Vi är ju såna djurvänner. Så genom åren så har vi ju även fast det inte handlar om våldsärenden fått öppna upp våra egna hem och våra kontor. Och just nu har vi små husdjur

² Bedömningsmetod som kan användas i socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer. (www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-6-15/Sidor/default.aspx)

på kontoret. Så vi är ganska vana med att ha ett djurtänk. I krissituationer så har man fått lov att ställa upp. (IP 10)

Åtta handläggare nämner organisationen Veterinär omtanke om våldsutsatta (VOOV), som kan placera djur i jourhem. Endast IP 8 har placerat en våldsutsatt kvinnas husdjur via VOOV. Handläggarnas inställning till VOOV skiljde sig och även kunskapen om organisationen. Det framkom att organisationens arbete är värdefullt, men även att det finns begränsningar med en sådan placering. Däribland att det är svårt att placera via VOOV i det akuta skedet samt att en del kvinnor tycker det är svårt att lämna ifrån sig husdjuret. En handläggare berättar att VOOV är en aktör som jobbar med djur utan ägare, exempelvis om ägaren ska in i fängelse. Därför menar denne att VOOV inte är ett alternativ i ärenden med våld mot kvinnor, eftersom husdjuret i dessa fall inte är utan ägare.

I 5 kap. 11 § SoL framkommer det att socialtjänsten ska verka för att våldsutsatta kvinnor får den hjälp de är i behov av för att förändra sin situation. Vidare framkommer det i 7 kap. 1 § SOSFS 2014:4 att våldsutsatta vuxna ska erbjudas insatser utifrån den enskildes behov av skydd och stöd. Socialtjänsten har alltså en skyldighet utifrån lagrum att erbjuda kvinnan insatser kopplat till hennes specifika behov där en placering med djuret kan vara ett sådant. Däremot framkommer det inte tydligt vad ett behov kan innebära och var gränsen för dessa behov går. Det finns därmed inget tydligt lagstöd för att socialtjänsten *måste* hantera en våldsutsatt kvinnas husdjur. Socialtjänstlagen är en ramlag vilket kan innebära en stor frihet för tolkning av den individuella handläggaren. Alla handläggare vi pratat med har tagit upp placering av husdjur som ett behov. Det har däremot framkommit att det inte alltid tycks finnas tillräckligt med insatser. I en av kommunerna tog handläggarna in husdjur på kontoret i de fall en placering inte var möjlig. Svensson et al. (2008) menar att individuella faktorer och den professionelles egna tolkningar är faktorer som kan användas för att bredda handlingsutrymmet. Utifrån detta kan det tolkas att handläggarnas lösning att ta in husdjuren på kontoret både kan vara ett tecken på bristande resurser till djur men också som ett sätt att bredda handlingsutrymme. Detta visar om inte annat på viljan att lösa situationen, trots att organisationen kanske inte ger optimala förutsättningar.

När handläggarna fått ta del av den andra delen av vinjetten menar samtliga att det är tydligt att Sofie måste placeras på ett skyddat boende. IP 9 och IP 10 nämner dock inte placering tillsammans med Milla som det första alternativet. De skulle först undersöka om Sofie har ett nätverk som kan hjälpa till med Milla, om detta inte finns så letar de sedan efter ett boende där Milla kan följa med. Sex handläggare beskriver att det är problematiskt att det inte finns tillräckligt med boenden som tar emot djur och att det därför kan vara svårt att hitta en plats. I två av kommunerna som vi besökt berättar handläggarna att de endast har tillgång till *ett* sådant boende. IP 1 och IP 2 tror inte att mottagande av djur var ett kriterium vid avtalsskrivande med skyddade boenden utan att det bara råkar vara så att ett boende de har tillgång till tar emot djur. IP 3 och IP 4 berättar att de ibland måste ta kontakt med privata aktörer om de kommunala boendena inte har plats:

De privata boendena är ju ibland hutlöst mycket dyrare. Och det är ju någonting som påverkar vårt arbete i stort. Om en placering bara på grund av en hund äter upp halva vår budget så innebär det att det blir tuffare för nästa kvinna att få den hjälp hon behöver. Så ser ju den tragiska verkligheten ut. Sen är inte vi en kommun som är speciellt budgetfixerad. Så det är inga svårigheter att få igenom insatser. Men det kan ju komma ett sånt fall. (IP 4)

Att det kan vara dyrare med skyddade boenden som tar emot djur menar handläggarna alltså kan vara något som påverkar handläggningen. De menar att de är en kommunal verksamhet, att de har ansvar gentemot alla led och att det är kommuninvånarnas skattepengar de använder. Detta gör att de måste presentera och motivera sina bedömningar och beslut för kommunen. Trots detta beskriver handläggarna att de har en ganska stor frihet och att deras chef litar på deras bedömning, vilket de menar är väldigt värdefullt.

Enligt 3 kap. 7 § SOSFS 2014:4 ska socialnämnden analysera att utbudet av insatser till våldsutsatta täcker det behov som finns. Utifrån det sammanställda resultatet kan det dock konstateras att insatserna till djur i vissa kommuner är begränsade, vilket kan analyseras utifrån det socialkonstruktivistiska perspektivet. Detta perspektiv söker svar på hur samhället tolkar och hanterar problem och menar att något måste definieras för att kunna bli ett socialt problem (Andersson & Lundberg, 2001). Trots att det enligt lagrum ska finnas insatser som täcker kvinnans behov tycks det finnas brister gällande insatser kopplat till husdjur i våldsärenden. Detta kan tänkas tyda på att samhället inte definierar husdjur i våldsrelationer som ett tillräckligt problem för att fler insatser ska finnas tillgängliga för socialtjänsten att bevilja. Även att IP 1 och IP 2 inte tror att mottagande av husdjuret varit ett kriterium när avtal slutits med skyddade boenden kan tyda på att kommunens socialtjänst inte definierat husdjur i våldsrelationer som ett problem. Handläggarna framför att det bara tror att det är en slump att de har tillgång till ett boende med en sådan möjlighet. Utifrån det socialkonstruktivistiska perspektivet kan det som tidigare nämnts därmed tänkas att husdjurets betydelse för den våldsutsatta kvinnan behöver en tydligare definition. Detta skulle kunna antas vara ett steg mot att utbudet av insatser i dessa ärenden täcker det behov som finns, i enlighet med 3 kap. 7 § SOSFS 2014:4.

Bristen på boenden och en budget att samtidigt förhålla sig till tas upp av två handläggare. Inom teorin för handlingsutrymme tas begreppet metakunskap upp, vilket är en reflekterande process hos handläggaren som innebär att kunna väga för- och nackdelar mot varandra (Ellström, 1992). I och med att handläggarna måste förhålla sig till en budget och samtidigt har ansvar att hjälpa de våldsutsatta kvinnorna kan de tänkas vara betydande att ha en metakunskap. Detta för att kunna väga för- och nackdelarna med en placering på ett korrekt och etiskt sätt. Även fast handläggarna vill göra allt de kan för att hjälpa kvinnan måste de ta hänsyn till organisationens givna ramar och budget. Att däremot endast ta hänsyn till budgeten och kanske neka kvinnan att ta med djuret kan tänkas leda till negativa konsekvenser i form av att kvinnan inte lämnar mannen. Hur handläggarna tänker i denna fråga har inte framkommit i intervjuerna, däremot har dilemmat nämnts.

Vad som görs vid de tillfällen då ett husdjur inte kan placeras med kvinnan varierar mellan de olika kommunerna. IP 1 och IP 2 berättar att de inte vet var de skulle vända sig om boendet som tar emot husdjur är fullt och det behöver göra en placering med husdjur. Handläggarna berättar vidare att de har avtal med boenden som de måste ringa vid en placering. Om dessa boenden inte tar emot husdjur resonerar handläggarna att de troligen skulle göra en direktupphandling med ett boende, men frågan är hur många av de andra boendena, som de inte har avtal med, som tar emot husdjur. Sex handläggare beskriver att VOOV är ett alternativ i detta skede.

Ellström (1992) framhåller att procedurkunskap handlar om kunskap kring vilka möjliga handlingsalternativ som finns tillgängliga och vilka konsekvenser dessa kan få. Att IP 1 och IP 2 inte vet vad de ska göra i de fall deras enda boende som tar emot husdjur inte har den möjligheten kan tänkas vara en bristande procedurkunskap. Detta på grund av att de inte vet

vilka möjliga handlingsalternativ som finns. Bristen på procedurkunskap kan tänkas vara en konsekvens av att sambandet mellan våld mot kvinnor och våld mot husdjur inte uppmärksammas tillräckligt inom verksamheten. Om problematiken om sambandet haft en större plats inom organisationen så skulle det kanske finnas fler givna alternativ. Detta kan antas gå hand i hand med bristen på insatser till våldsutsatta kvinnor med husdjur samt avsaknaden av en definition av husdjur i våldsärenden som ett problem. IP 1 och IP 2 resonerar däremot att de skulle kunna tänkas göra en direktupphandling med ett annat boende för att få en plats, vilket samtidigt kan tyda på viss procedurkunskap. Detta då de resonerar kring sitt handlingsutrymme och hur det kan breddas för att finna lösningar när inga självklara finns.

Två faktorer som kan försvåra handläggningen är både vilket husdjur kvinnan har och hur många. Denna aspekt är något som handläggarna inom två kommuner diskuterar kring.

Hund och katt är ju enklast. Men när det är ödlor eller exempelvis ormar. Då blir det jättesvårt och det är många som inte tar emot sådana djur. Så det beror på mycket vad det är för djur. Och det är också lite sorgligt för alla djur är ju lika mycket värda för kvinnorna. Men för oss som ska placera så är det stor skillnad. (IP 3)

IP 3 och IP 4 letar främst efter boenden på kvinnojourer, vilka ofta är kollektiva och inte godtar djur i lika stor grad. I de fall där det är svårt att få tag på en kvinnojour som tar emot djuret vänder sig handläggarna till privata aktörer, vilka brukar vara mer tillmötesgående när det gäller alla typer av djur. Problemet med de privata aktörerna är däremot att det är svårare att veta vilken kvalitet och kompetens som finns på boendet.

I resultatet framkommer det att husdjur såsom ormar och ödlor är svårare att placera än exempelvis hundar och katter. Handläggarna beskriver att det kan bero på att alla djur inte anses ha samma värde. Detta kan tänkas grundas i samhällets generella bild av vad ett husdjur är, vilket möjligen kan kopplas till det socialkonstruktivistiska perspektivet om språkets betydelse. Enligt perspektivet skapas kunskap i sociala interaktioner och i samtal mellan människor (Barlebo Wenneberg, 2000). Att alla husdjur inte anses ha samma värde kan kanske bero på att vi i samhället inte talar om alla djur som sällskapsdjur. Hundar eller katter är möjligtvis en mer vedertagen form av husdjur som människor får en stark känslomässig koppling till, vilket påvisar en ytterligare problematik. Kvinnor med husdjur såsom reptiler kan antas ha ännu svårare att hitta en trygg plats eftersom det kan vara så att dessa djur inte i samma utsträckning accepteras som ett sällskapsdjur, till vilken kvinnan har en stark känslomässig koppling.

5.2.2 Om mannen äger husdjuret

Om våldsutövaren står som ägare till djuret kan handlägningsprocessen hos socialtjänsten försvåras. Detta menar tre handläggare som deltagit i studien. Handläggarnas uppfattning om problemets omfattning skiljer sig dock åt. IP 6 berättar att om kvinnan äger husdjuret så har hon definitivt rätten, men om mannen äger husdjuret är det svårare att hävda sin rätt. Handläggaren menar däremot att om en våldsutsatt person vill ha med sig sitt husdjur kommer de hjälpa till med placering med husdjuret, oavsett vem som står som ägare. Om det skulle visa sig att våldsutövaren är ägare under den tid som den våldsutsatta är placerad så kommer det inte påverka beslutet. Handläggaren menar att det då blir en juridisk process som får ske utanför deras tjänst där parterna tvistar om husdjuret.

IP 7 och IP 8 berättar att det kan vara problematiskt att få med husdjuret till ett skyddat boende i de fall mannen är ägare. Vidare tror de att kvinnan antingen måste ha en försäkring eller ägarpapper som står i hennes namn för att husdjuret ska betraktas som hennes. Om handläggarna och den våldsutsatta kvinnan hade tagit djuret trots att kvinnan inte stod som ägare säger handläggarna att det skulle kunna tänkas bli ett polisärende, civilrättsligt. Handläggarna säger också att de tror att de kan bli anmälda till JO för bland annat tjänstefel. De tror vidare att de kan bli skyldiga till egenmäktigt förfarande om inte kvinnan äger husdjuret och de skulle placera djuret på exempelvis ett hundpensionat. Om kvinnan däremot själv tar med sig djuret hon inte äger till ett skyddat boende där djuret får vara, så kan det tänkas vara hennes ansvar. Att husdjuret ses som en ägodel enligt lagstiftningen anser IP 7 och IP 8 vara en faktor som försvårar. Detta hade de velat se en förändring i.

Jag menar hon kan ta hunden ifrån den här förövaren, men vi kan inte göra det. Då gör vi tjänstefel. Vi kan inte ta en annan persons ägodel. Och hundar är ju ägodelar i lagstiftningen, även om vi ser hunden som en familjemedlem. (IP 8)

I intervjuerna uppmärksammar tre handläggare att de påverkas av lagstiftningen gällande äganderätten av husdjur i deras arbete. Handläggarna tar upp olika sätt att se på lagen och olika vis att hantera den. Utöver dessa olika tolkningar är det också intressant att resterande handläggare i studien varken problematiserat eller nämnt äganderätten av djuret. Skillnaden mellan handläggarna kan möjligen förklaras med hjälp av begreppen objektkunskap och procedurkunskap. Objektkunskap handlar om att den professionelle är medveten om relevant lagstiftning, sakfrågor och organisationens ramar. Procedurkunskap syftar sedan till kunskapen om tillgängliga handlingsalternativ och dess konsekvenser (Ellström, 1992). Utifrån att handläggarna gör olika tolkningar av lagen eller inte tar upp den alls kan deras objektkunskap tänkas skilja sig. Olika objektkunskap kan i sin tur tänkas påverka procedurkunskapen och leda till att de ser olika handlingsalternativ. Detta ges uttryck i att IP 7 och IP 8 menar att de i dessa fall är begränsade och att de kan bli anmälda för tjänstefel om de placerar husdjuret trots att mannen står som ägare. IP 6 menar däremot att de kan placera oavsett vem som äger husdjuret och att det är juridisk process utanför deras tjänst.

5.3 Organisationens påverkan

Under denna rubrik sammanställs informationen kring organisationens påverkan på handläggningen. Detta presenteras under rubrikerna *rutiner* och *ekonomiskt bistånd*.

5.3.1 Rutiner

Under intervjuerna ställdes frågan huruvida det finns någon rutin för hur våldsärenden där det förekommer husdjur ska hanteras. Gemensamt för samtliga kommuner var att en sådan rutin saknades. IP 9 och IP 10 berättar att avsaknaden av tydliga rutiner innebär att de kan ta hem eller ha husdjur på kontoret när de inte hittar kvinnojourer som tar emot djuret. En tydlig rutin tror de skulle försvåra den möjligheten.

Skulle det finnas någon tydlig rutin så skulle det också innebära att vi inte fick ha djuren på våra kontor. Så jag är nog ganska tacksam för att våran chef bara tänker att okej vad bra vi löser det. För vi förstår ju såklart att det kanske egentligen inte är okej alla gånger. (IP 9)

Till skillnad från IP 9 och IP 10 tror däremot IP 7 och IP 8 att tydliga rutiner skulle kunna underlätta deras arbete. De tror att det hade underlättat processen om det var klart och tydligt att husdjuren ska placeras. Ett dilemma som kan uppkomma på grund av att det inte finns några rutiner menar handläggare i tre kommuner kan vara att olika personer kan bedöma ett

ärendet på olika vis beroende på om de är "djurvänner" eller inte. IP 1 och IP 2 tror att om chefen hade bestämt att alla handläggare ska fråga om husdjur i varje möte och varje nybesök, så hade det självklart påverkat alla handläggare oavsett deras inställning till djur. Idag har chefen inte gett några sådana direktiv utan handläggarna säger att det mer är ett eget intresse hos dem att fråga om husdjur. IP 1 och IP 2 tror därför att det först och främst handlar om handläggaren själv gällande hur husdjuret hanteras. Deras tankar gällande att det är individuellt hur husdjur hanteras framkommer även när den andra delen på vinjetten tilldelats. Den första kommentaren från IP 1 var då:

Det som är intressant i det här är att hade man ersatt hunden med barn, då hade ju hela socialtjänsten fått panik och blivit oroliga för det är barn som är hotade. När det är en hund, då är det lite från person till person. Jag blir jätteorolig, medans andra kanske tänker, nej vi jobbar ju inte med djur så vi kan inte göra något.

Gällande om handläggaren kan glömma bort eller missa husdjuret i handlägningsprocessen går det att uppmärksamma skillnader. IP 1 och IP 9 säger att det skulle kunna vara möjligt att de missar husdjuret för att de glömmet att fråga eller om kvinnan själv inte tar upp det, detta på grund av att de inte har någon rutin att fråga om husdjur. Om en kvinna däremot tackar nej till en skyddsplacering menar IP 9 att de skulle utforska vad orsaken till detta är och att i denna process kan husdjuret komma på tal. IP 1 framhåller även andra aspekter kring när husdjuret kan missas:

Jag tror att det är när antingen barn är inblandade, det är sånt fokus på att skydda barnen att man inte ens tänker på djuret kanske, vilket är hemskt, men det blir fokus på att det finns barn med i bilden. Men även när det är akut [...] När det är akut blir inte djuret en av de första frågorna, även om det borde vara det. Man blir så angelägen om att få henne skyddad.

Av IP 3 och IP 8 framkommer det att det finns rutin på att fråga om husdjur. IP 8 säger att de har rutiner på att alltid fråga om det finns ett husdjur. Detta eftersom de har kunskap om husdjurets påverkan. IP 3 berättar att en våldsutsatt kvinnas första kontakt med kommunen vanligtvis är via servicecenter. På servicecenter finns en rutin att fråga om det finns djur i hemmet. På detta vis kan det framkomma tidigt i handlägningsprocessen om det finns ett husdjur med i bilden.

I resultatet framkommer det av IP 7 och IP 8 att tydliga rutiner skulle underlätta arbetet medan IP 9 och IP 10 resonerar att det skulle kunna utgöra ett hinder. Att IP 9 och IP 10 menar att en rutin i nuläget skulle kunna hindra att de kan hjälpa husdjur kan tänkas bero på att det inte finns tillräckligt med insatser för husdjur. De berättar nämligen att de tar in djur på kontoret eller i sina hem och menar att denna möjlighet skulle kunna försvinna om det fanns en tydlig rutin. Utifrån detta kan det tolkas att handläggarnas handlingsutrymme möjligen kan begränsas av en rutin. Handlingsutrymme kan begränsas utifrån organisationens ramar för yrket, däremot har den professionella utifrån egna tolkningar och rutiner möjlighet att bredda handlingsutrymmet (Svensson, et. al, 2008). I nuläget tycks IP 9 och IP 10 ha breddat sitt handlingsutrymme utanför yrkets ramar genom att exempelvis ta hem husdjur privat. De har utifrån sin egen professionella tolkning sett ett behov som inte gått att uppfylla inom yrkets ramar och hittat egna lösningar. Det kan däremot tänkas att en rutin inte skulle utgöra ett hinder för handlingsutrymmet i de fall det finns tillräckliga insatser. Detta eftersom alternativa lösningar såsom placeringar på kontoret eller i hemmet i sådana fall inte skulle vara nödvändiga. Det som IP 7 och IP 8 säger skulle kunna vara positivt med rutiner är att det skulle bli tydligare vilka insatser som får och ska användas. I de fall där det finns såväl

insatser som tydliga rutiner kan det därmed tänkas att handlingsutrymmet inte begränsas och att det heller inte behöver breddas utanför yrkets ramar för att hitta en lösning.

5.3.2 Ekonomiskt bistånd

Handläggarnas möjlighet att bevilja särskilda kostnader för olika typer av behov i våldsärenden skiljer sig i de olika kommunerna. IP5, IP 6, IP 9 och IP 10 berättar att de har möjlighet att bevilja pengar för särskilda kostnader men att besluten kring det övriga ekonomiska ligger på försörjningsstöd. IP 9 och IP 10 berättar att de själva kan få göra en bedömning av en behandlingkostnad. Behandlingskostnaden kan vara till saker som inte ingår i försörjningsstöds riktlinjer såsom djurmat, avlivningskostnad eller veterinärkostnader. IP 6 beskriver på liknande sätt att de kan bevilja kostnader i särskilda fall:

När det gäller våld i nära relationer har vi alltid en möjlighet att göra det lilla extra även om det vanligtvis inte ingår. Så om det handlar om att vi placerar en kvinna på skyddat boende och de fakturerar oss så kan vi sätta på fakturan att de även ska säkerställa att djuret har mat. Och det tycker jag är ganska självklart, vi har väldigt tydliga lagar och regler för djur i Sverige. Länsstyrelsen har ju verkligen fastställt vad som gäller. Vi kan inte placera en kvinna och säkerställa att hon har allt hon behöver och sen säga att jag skiter väl i den där hunden, utan det hör till. Det är en del av det. Och det är ju det vi måste se i dom här ärendena. Att det är särskilt.

Resterande handläggare berättar att det är försörjningsstöd som tar beslut för alla kostnader utöver det för skyddat boende, såsom för mat och kläder. IP 7 och IP 8 menar att det finns såväl för- som nackdelar med detta då de uppfattar det som mer rättssäkert men även mer strikt och kanske svårare att få igenom kostnader för husdjuret i dessa ärenden. Handläggarna berättar vidare att de aldrig placerat ett husdjur på pensionat och att om en sådan placering skulle göras är det försörjningsstöd som beviljar bistånd till detta. De framför att detta kanske kan vara svårt att få igenom då det måste betalas någonstans ifrån och eftersom husdjuren inte har en så hög status. Vidare diskuteras att det i lagen står att särskilda kostnader ska kunna beviljas inom kvinnofridsärenden och att det här skulle kunna vara en sådan särskild kostnad, men att detta tyvärr inte är prövat. I ärenden där det förekommit husdjur berättar IP 8 att kostnader för avlivning har beviljats när djuret varit i behov av vård:

Jag vet fall där det har varit någon hund som har varit sjuk där man faktiskt har beviljat en kostnad för avlivning. Så det är ju inte så att försörjningsstöd inte har något djurperspektiv alls.. men.. det blir säkert en diskussion innan. Och ibland kanske man ställs inför att någon har ansökt om veterinärkostnader och då har man valt att bevilja avlivning bara. Det är hemskt.

IP 3 och IP 4 tar upp att det ekonomiska stöd som beviljas hos försörjningsstöd alltid är utifrån individuella bedömningar. Vi frågar vad de tänker kring att bevilja pengar till husdjur utifrån socialtjänstlagen. På den frågan får vi svaret:

Det är alltid individuella bedömningar som de gör men det är okej med en liten kostnad för djur. Men resten får man ju dra av annat, sin egen matkostnad kanske. Men sen alltid i våldsärenden så brukar de vara lite mer generösa med såna saker, de vet att det är komplexa ärenden där det kan krävas att man är lite mer frikostig. De gör väl såklart olika tolkningar av lagen. (IP 3)

De kommer alltid göra en bedömning över vad du har tjänat. Du ska kunna ha lagt undan pengar om du har tjänat bra innan. En nödprovning kan man ju göra om en kvinna har fått

lämna allting hemma, hon kanske inte ens fick med sig hundkopplet. Det är ju en sak och där kan man ju få pengar för det där omedelbara. Men sen är ju frågan om den regelbundna försörjningen och då kollar de på precis som med andra klienter på vad har du haft innan. Kan du ansöka om sjukpenning istället? (IP 4)

IP 1 och IP 2 menar att de endast har möjlighet att bevilja skyddat boende. Det är en annan enhet på kommunen, som inte ligger under socialtjänsten, som sköter det ekonomiska biståndet.

Boende har vi, men vi kan inte ge en enda krona, det är det som blir lite fel. De beviljar pengar, vi kan bara bevilja boende.. Vi har inte ens nåt sånt i vårt system att kunna betala ut pengar. (IP 1)

IP 1 och IP 2 berättar att det snart ska börja en handläggare på den ekonomiska enheten som ska jobba mot våldsutsatta kvinnor. De tror att detta kan underlätta och resonerar att kvinnorna kan slippa stå i långa köer för att få träffa en handläggare som har möjlighet att hjälpa dem med bistånd. Däremot menar de att kostnader för husdjuret även här kommer att påverkas av handläggarens eget intresse:

Det är jättebra att vi får en handläggare som vi har direktkontakt med. Men hennes intresse för våld i nära relation är ju ett eget intresse som hon har, det är det här som gör det till en fråga om man tycker om djur eller inte. Hade du och jag inte alls varit intresserade av djur hade det kunnat se helt annorlunda ut. Det är ju en bedömningsfråga i sig utifrån vem det är som tagit ärendet. (IP 1)

Inom samtliga kommuner där intervjuer genomförts för denna studie, kommer den våldsutsatta kvinnan komma i kontakt med en annan enhet gällande sin ekonomi. I de flesta fall är en sådan enhet försörjningsstöd. Det varierar mellan kommunerna vilken möjlighet handläggarna själva har att kunna bevilja ekonomiskt stöd till kvinnan. I tre av fem kommuner berättar handläggarna som intervjuats att det inte finns denna möjlighet. I två av kommunerna är det enbart försörjningsstöd som sköter det ekonomiska biståndet. I den tredje är det sedan en annan enhet som inte ligger under socialtjänsten som sköter allt det ekonomiska. En sak handläggarna uttrycker vara problematiskt med detta är att handläggarna på enheten för ekonomi kanske inte besitter samma kunskap om husdjurs påverkan i våldsärenden. Detta kan tänkas bero på att handläggarna har olika yrkesspecifika kunskaper. Olika personer kan ha samma kunskapsbas men med olika yrkesspecifika kunskaper beroende på vilken organisation de är yrkesverksamma inom (Svensson et al., 2008). Anledningen till att dessa kan tänkas skilja sig mellan handläggarna på försörjningsstöd och de som arbetar med våld, trots att de jobbar inom samma organisation, kan tänkas vara för att de arbetar inom olika enheter med olika fokus och klientgrupper. Det kan därmed också tänkas att handläggarna på försörjningsstöd inte har samma klientkunskap gällande våldsutsatta kvinnor. Med klientkunskap menas bland annat psykologiska kunskaper om exempelvis reaktioner och ageranden i pressade situationer (Ellström, 1992, s 51). Utifrån detta kan det tänkas att handläggarna på försörjningsstöd inte har samma kunskap kring vilka faktorer som kan påverka en våldsutsatt kvinnas agerande och reaktioner i hennes process att lämna en våldsutövare. Husdjur är en möjlig faktor som kan påverka en våldsutsatt kvinna psykologiskt och kan även öka det ekonomiska behovet. I och med olika klientkunskap kan det tänkas att enheterna ser olika på om det ökade behovet av bistånd på grund av ett husdjur är rimligt. Om den yrkesspecifika kunskapen och klientkunskapen hos enheterna skiljer sig

alltför mycket kan det tänkas påverka vilket beslut som tas gällande den våldsutsatta kvinnans bistånd.

Beslut gällande ekonomiskt bistånd fattas i enlighet med 4 kap 1 och 2 §§ SoL och fastställer att personer som inte har möjlighet att tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat vis har rätt till bistånd. Det ekonomiska biståndet kan vara i form av försörjningsstöd samt livsföring i övrigt och bedömningen görs utifrån riksnormen samt vad som anses vara en skälig levnadsnivå. Detta styrker våldsutsatta kvinnors övergripande rättighet till bistånd. Vidare finns ytterligare bestämmelser i SOSFS 2013:1 gällande bistånd till våldsutsatta personer. Där framkommer det att socialnämnden bör beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå på grund av eventuella tillfälliga högre kostnader. Det som däremot inte framkommer i lagtext är huruvida kostnader för husdjur ska ingå eller inte. Detta kan tänkas vara en orsak till att handläggarna på försörjningsstöd kan göra olika bedömningar kring om kostnader för husdjur ska medräknas i biståndet eller inte. Dessa skillnader i uppfattningen om kostnader för husdjur ska beaktas eller inte framgår även i Socialstyrelsens handbok om ekonomiskt bistånd (2013) och SOU 2011:75. I handboken framkommer det att sådana kostnader inte ska medräknas i riksnormen medan SOU 2011:75 menar på att det kan finnas rätt till sådant bistånd om det finns starka skäl. Dessa texter är inte juridisk bindande och påvisar således möjligheten till olika tolkningar av vilken rätt till bistånd som föreligger i enskilda fall. Otydligheterna i lagstiftning är ett tecken på att individuella bedömningar kan göras och påvisar därmed också vikten av kunskap om husdjurs påverkan och betydelse i våldsärenden.

6. SLUTSATSER OCH DISKUSSION

Syftet med föreliggande studie var att studera socialsekreterares hantering av ärenden med våldsutsatta kvinnor samt hur denna handlägningsprocess kan påverkas av att kvinnan har ett husdjur. Resultatet har visat att hanteringen av dessa ärenden ser olika ut i olika kommuner och att det finns flera olika faktorer som kan påverka. Syftet har uppnåtts med hjälp av frågeställningarna: 1) Vilken kunskap beskriver socialsekreterarna att de har gällande husdjur i ärenden med våldsutsatta kvinnor? 2) Vilka insatser kan beviljas till en våldsutsatt kvinna med husdjur enligt socialtjänstlagen? 3) Vilka faktorer kan påverka handlägningsprocessen av ärenden med våldsutsatta kvinnor med husdjur? Nedan kommer resultaten diskuteras i relation till tidigare forskning. Vidare kommer studiens metod och förslag på vidare forskning att diskuteras.

6.1 Socialsekreterares kunskap om husdjurs påverkan på våldsutsatta kvinnor

Handläggarna anser sig själva ha kunskap om husdjurs påverkan och betydelse för våldsutsatta kvinnor. De beskriver bland annat att husdjur kan vara viktigt för en våldsutsatt kvinna, att husjuret kan jämföras med ett barn och att oron för husjuret kan påverka kvinnan i hennes val att lämna den våldsamma mannen. Trots att handläggarna anser sig ha en kunskap om sambandet framkommer det dock brister i och med att kunskapen om sambandet endast erhållits genom tidigare praktiska erfarenheter. Det är endast inom en kommun som frågan tagits upp inom organisationen. I analysen framkommer det att detta kan tyda på bristande formell kompetens i ämnet och att handläggarna istället besitter reell kompetens, vilket skulle kunna leda till att bedömningar i dessa ärenden skiljer sig beroende på handläggarens erfarenheter. Att kunskapen om sambandet inte är formell kan tänkas bero på att problemet inte definierats som ett problem i samhället.

Studiens resultat visar att handläggarna har en reell kompetens om att husdjur kan användas för att kontrollera en våldsutsatt kvinna och att oron för husdjuret kan påverka hennes beslut om att lämna mannen eller inte. Beskrivningen av husdjurs påverkan i våldsärenden kan styrkas av tidigare forskning som påvisar att det finns ett samband mellan våld mot kvinnor och våld mot husdjur och att husdjur kan ha betydelse vid separation (Faver & Strand, 2003; Faver & Strand, 2005; Newberry, 2016; Krienert et al., 2012). Studien visar vidare på en bristande formell kompetens om sambandet och i analysen framkommer det att detta kan bero på att sambandet inte definierats som ett problem. Det framkommer vid vår litteratursökning samt utifrån kontakt med sakkunniga i ämnet att det finns en stor begränsning inom det svenska forskningsfältet gällande sambandet. Detta kan styrka analysen om att problemet inte fått någon definition i Sverige. Trots att ämnet kring husdjur i våldsärenden inte är särskilt uppmärksammat problem visar studiens respondenter en förståelse för hur viktigt ett husdjur kan vara för en våldsutsatt kvinna. Även om de har en vilja att hjälpa visar resultatet att det finns en avsaknad av rutiner, vilket kan försvåra arbetet. Om sambandet påvisas i Sverige är det kanske lättare för svenska myndigheter att utveckla lagstiftning och rekommendationer så att husdjur blir en faktor som hanteras utifrån en formell kompetens.

6.2 Tillgängliga insatser för våldsutsatta kvinnor med husdjur

Samtliga kommuner kan erbjuda skyddat boende samt ekonomiskt stöd som insatser till våldsutsatta kvinnor. Ytterligare insatser som kan beviljas tycks sedan skilja sig beroende på hur socialtjänsten är organiserad i kommunen. Bland annat är det endast fyra av tio handläggare som kan bevilja insats i form av samtalsstöd. Ett annat mönster som går att urskilja är skillnaderna i hur ekonomiskt bistånd beviljas i de olika kommunerna, detta kopplat till såväl hur och av vem det beviljas. Resultatet visar vidare på att det finns brister gällande antalet skyddade boenden som tar emot husdjur. Det som blir problematiskt i och med detta är att det är svårt att hitta boenden till kvinnan och husdjuret. Denna problematik har analyserats kunna bero på att det inte finns någon definition av husdjur i våldsärenden som ett problem och att det behöver definieras som problem för att kunna hanteras. En tydligare definition skulle kunna leda till att behovet synliggörs och att fler insatser tillkommer.

Studiens resultat gällande insatser kan styrkas av tidigare forskning som tar upp att våldsutsatta kvinnor kan erbjudas insatser i form av ekonomiskt- och praktiskt stöd, skyddat boende och samtalsstöd (Ekström, 2016). Det skiljer sig i vilka insatser olika kommuner kan erbjuda, vilket kan kopplas till tidigare forskning som säger att det är kommunens egen utformning av socialtjänstens verksamhet som påverkar vilket stöd kvinnan beviljas (Ekström, 2016). Vidare visar studien på brister gällande antalet skyddade boenden som tar emot husdjur samt att det kan bero på att sambandet mellan våld mot kvinnor och våld mot husdjur inte definierats som ett problem. I denna studie redovisas ett flertal studier som påvisar sambandet. Det framgår att en våldsutsatt kvinna kan stanna kvar i en våldsam relation på grund av sin oro för husdjuret (Faver & Strand, 2003; Faver & Strand, 2005; Newberry, 2016; Krienert et al. 2012). Husdjuret kan fungera som ett emotionellt stöd för en våldsutsatt kvinna och beskrivs ofta som ett barn eller en familjemedlem (Newberry, 2016, s. 278f; Flynn, 2000a; Flynn, 2000b). Kopplat till denna studies analys är det intressant att det finns en stor mängd utländsk forskning om sambandet men att det ändå inte definierats som ett tillräckligt problem i Sverige för att insatserna ska täcka behoven. Det som vidare är intressant är att en svensk studie redan 2004 visade att 69 av 87 kvinnojourer ansåg sig se ett samband mellan våld mot kvinnor och våld mot husdjur. Vidare framkom det att 66 av dessa kvinnojourer hade erfarenhet av att en kvinna inte lämnat mannen på grund av oro för

husdjurets säkerhet (Holmberg, 2004). Det finns alltså viss kunskap om detta i Sverige sedan flera år tillbaka och det finns en stor mängd utländsk forskning som påvisar problematiken. Trots detta tycks inte sambandet definierats som ett tillräckligt problem i Sverige för att anses vara en riskfaktor som kräver tillräckliga insatser.

6.3 Faktorer som kan påverka handlägningsprocessen

Avsaknaden av rutiner, brist på skyddade boenden som tar emot husdjur samt individuella bedömningar är faktorer som kan påverka handlägningsprocessen. Det är endast fyra av tio handläggare som tar upp att de har en rutin att *fråga* om husdjur i första mötet med en våldsutsatt kvinna. Individuella faktorer hos handläggarna tycks påverka vilka bedömningar som görs gällande kvinnans behov och vilka insatser som ska erbjudas. Vid bedömningar av insatser gällande husdjur, kan exempelvis den enskilde handläggarens syn på husdjur ha betydelse för vilket beslut som fattas. Kopplat till detta framgår det av analysen att relevanta lagrum på grund av dess otydlighet kan innebära en stor frihet för tolkning hos den individuella handläggaren. Resultatet visar också att kunskapen om husdjurs påverkan kan skilja sig mellan enheter och att detta kan leda till att exempelvis enheter ser olika på vad som ska ingå i ett bistånd. I analysen har detta kopplats till att möjligtvis kunna bero på att handläggarna inom de olika enheterna har olika yrkesspecifika kunskaper. Sammantaget tycks bristen på rutiner att fråga om djur, otydliga lagrum och skillnader i kunskap om sambandet kunna leda till att husdjur kan missas samt att kvinnor kan erbjudas olika hjälp beroende på vilken handläggare de möter.

I studien framkommer det att sex av tio handläggare inte har rutin att *fråga* den våldsutsatta kvinnan om hon har ett husdjur. Detta trots att de har kunskap om sambandet. I en svensk studie framgår det att 69 av 87 kvinnojourer hade kunskap om att det finns ett samband mellan våld mot kvinnor och våld mot djur. Trots detta var det endast 40 av dem med kunskap som regelmässigt frågade kvinnan om hon har ett husdjur (Holmberg, 2004). I ytterligare en studie problematiseras rutinen att fråga om husdjur. Det framgår att sambandet har uppmärksamats mer sedan början på 90-talet i USA. Förståelsen för husdjurs påverkan beskrivs nästan ha blivit universell. Däremot framkommer det att fråga kvinnor om husdjur i våldsärenden fortfarande är en underrepresenterad prioritering (Krienert et al., 2012). Detta kan liknas med vår studie där handläggarna anser sig ha kunskap om sambandet, men endast fyra handläggare har som rutin att fråga kvinnan om hon har ett husdjur. Även fast sex handläggare inte har rutin att fråga om kvinnan har ett husdjur, tas vikten av att uppmärksamma detta upp under intervjuerna. Vikten av att uppmärksamma huruvida det förekommer våld mot husdjur går även att styrka i tidigare forskning. Det framkommer att en anledning till detta är på grund av att män som skadar sina husdjur använder mer extrema former av våld. Både under säkerhetsplanering och vid behandling ska frågan uppmärksammas för att få förståelse för vilka risker det kan få för kvinnan (Newberry, 2016).

Studien belyser otydligheter i lagen gällande behov och insatser. Det framkommer att socialtjänsten har ett ansvar för brottsoffer men att det inte finns tydliga riktlinjer om hur en våldsutsatt kvinnas husdjur ska hanteras. Handläggare menar istället att det handlar om individuella bedömningar. Det är otydligt om kostnader för husdjur ska ingå i bistånd enligt 4 kap. 1 och 2 §§ SoL och om denna kostnad faller under skälig levnadsnivå. Den fria tolkningen framgår i analysen kunna vara en bidragande orsak till att bedömningar gällande husdjur kan skilja sig mellan handläggare. Detta kan styrkas med den tidigare forskning gällande handläggning som visat att propositioner och andra skriftliga dokument inte innehåller tydliga konkretiseringar av en våldsutsatt kvinnas behov och möjliga insatser. Det blir istället socialarbetarens egna tolkningar och kommunens utformning av socialtjänstens

verksamhet som blir avgörande för hur en våldsutsatt kvinnas behov och rätt till stöd ska förstås (Ekström, 2016). Det som är intressant i och med detta är att handläggarna inom försörjningsstöd har en stor påverkan på den centrala ekonomiska insatsen. Trots deras stora påverkan bör det noteras att de kanske inte alltid har tillräckligt med kunskap kring den specifika problematiken.

Studiens resultat gällande olikheter i bedömningar mellan enheter går även det att styrka med Ekströms (2016) studie som framhåller att synen på en våldsutsatt kvinnas behov kan skilja sig mellan enheter samt att det är viktigt med samarbete. I denna studie har det analyserats att klientkunskapen mellan enheter kan vara olika eftersom de kan ha olika målgrupper. Detta kan innebära att enheterna har olika förståelse för vilken roll ett husdjur kan spela för en våldsutsatt kvinna. En del handläggare som intervjuats har uttryckt att försörjningsstöd ibland inte har samma kunskap och förståelse om husdjurs påverkan i våldsärenden. För att kvinnans möjlighet till hjälp inte ska skilja sig mellan kommuner och enheter anser vi det därav vara viktigt att ämnet uppmärksammas mer genom exempelvis forskning. Som tidigare nämnts finns det en begränsning inom det svenska forskningsfältet gällande studier om husdjurs påverkan i våldsärenden. Däremot framgår det att tidigare forskning i USA har lett till en ökad förståelse om sambandet samt att samarbete mellan olika organisationer förbättrats (Krienert et al., 2012). Trots att detta inte är forskning på svensk mark kan det tänkas appliceras och styrka det vi reflekterat över i vår studie. Det vi anser är värt att notera är nämligen hur en ökad mängd forskning inom området verkar ha påverkat organisationer i USA så att samarbetet fungerar bättre och kvinnan därmed har en större möjlighet till hjälp.

6.4 Metoddiskussion

För att uppfylla studiens syfte och besvara frågeställningarna har vinjettmetoden med tillhörande intervjuguide använts. Vinjetten som respondenterna fått ta del av kan ha haft både styrkor och svagheter, vilka kan tänkas påverka studiens resultat. En viktig faktor att reflektera över är vinjettens utformning och hur den påverkar handläggarnas diskussion om fallet. Vi valde att dela upp vinjetten i två delar, där ena delen kortfattat nämner att den våldsutsatta kvinnan har en hund. I andra delen problematiseras hundens utsatthet och hennes oro för hunden tydligt. Detta gjordes för att försöka jämföra skillnader i handläggarnas syn på husdjuret och hur husdjuret involveras i samtalet kring kvinnans behov. Denna jämförelse kan tänkas ha försvårats i och med att studiens syfte nått ut till handläggarna i förväg i ett informationsbrev. Detta kan ha gjort att handläggarna nämner hunden redan i första vinjetten eftersom de är medvetna om att vi skulle undersöka socialtjänstens hantering av husdjur i våldsärenden. Att inte gå ut med syftet kan tänkas ha gett ett mer trovärdigt resultat men vi valde att göra på detta vis av etiska skäl. I enlighet med informationskravet ska medverkande vara medvetna om studiens syfte. Att vara öppen med detta gjorde det också lättare att föra en öppen och konkret dialog om hur husdjur hanteras i våldsärenden. Denna möjlighet kan tänkas gått förlorad om studiens syfte inte framförts.

Ytterligare en del i hur vinjetten påverkar resultatet är dess innehåll. Vinjetten som används i studien är granskad av två sakkunniga som gett godkänt för att fallet kan vara "typiskt". Om delar i vinjetten lagts till eller tagits bort kan det tänkas att utfallet blivit annorlunda. Handläggarna har under intervjuerna nämnt olika faktorer som skulle kunna påverka utfallet. Dessa har bland annat varit om kvinnan var gift eller om hon inte hade varit motiverad att lämna mannen. En ytterligare aspekt som kommit på tal under flera intervjuer är huruvida kvinnan har barn eller inte och detta beskrivs vara en faktor som skulle kunna påverka hela handlägningsprocessen. Denna studies resultat kan därmed tänkas sett annorlunda ut om vinjetten utformats på ett annat vis.

Urvalet i denna studie kan ha haft en stor påverkan på resultatet. Det kan tänkas att de kommuner som deltagit är kommuner som besitter kunskap inom ämnet. Kontakt har tagits via mail med totalt 32 kommuner. Av dessa har vi fått svar av 10 handläggare och 5 av dessa har velat ställa upp på intervju. Bland de 5 handläggare som inte velat ställa upp på intervju har motiveringen bland annat varit att de inte handlägger husdjur. En del har också slutat svara efter att de tagit del av informationsbrevet innehållande studiens syfte. Detta kan tyda på att det finns kommuner som inte har kunskap om husdjurs påverkan i våldsärenden och att de som ställt upp på intervju är de som känner sig tillräckligt pålästa för att diskutera ämnet. Detta kan vara en orsak till att vårt resultat visar på goda kunskaper och förståelse om sambandet.

En annan aspekt som är viktig att belysa är hur de teoretiska utgångspunkterna kan tänkas ha påverkat studiens analys och diskussion. Teorierna har påverkat hur och vilka delar i resultatet som analyserats. De tre teoretiska utgångspunkterna valdes för att analysera hur handlägningsprocessen i dessa ärenden kan påverkas av både individen, organisationen, lagrum och samhället. Detta för att försöka få en bild av vilka möjligheter och svårigheter som förekommer i handlägningsprocessen av dessa ärenden och vad dessa beror på. Att använda andra teorier och begrepp kan tänkas leda till att andra aspekter framförts i analys och diskussion.

6.5 Förslag på vidare forskning

Som tidigare nämnts är mängden svensk forskningen inom området begränsad. Förslag på vidare forskning kan vara att utforska ämnet utifrån kvinnans perspektiv. Att lyfta våldsutsatta kvinnors berättelser kan tänkas ge en djupare förståelse för möjliga konsekvenser av inte få ta med sig sitt husdjur när kvinnan är i behov av skydd. Vidare kan det leda till ett annat perspektiv på problematiken och den våldsutsatta kvinnans möte med socialtjänsten. För att utforska hur utbrett problemet är och vilka insatser det finns att få kan det vidare vara av intresse att göra en statistisk undersökning med en större urval och geografisk bredd.

Ytterligare ett förslag på vidare forskning kan vara att undersöka hur husdjur kan påverka handlägningsprocessen i andra ärenden inom socialtjänsten. Det har framkommit under intervjuerna att husdjur kan ha en påverkan i fall där missbrukare eller personer med psykisk ohälsa är i behov av behandling. Detta då personerna inte kan eller vill lämna husdjuret kvar hemma och därav tackar nej till behandling. Denna aspekt har inte framförts i denna studie eftersom det inte tillhör dess syfte.

REFERENSLISTA

- Andersson, B. & Lundberg, M. (2001). Kvinnomisshandel som kunskapsfält: att definiera, förklara och hantera ett socialt problem. I M. Åkerström & I. Sahlin (Red.), *Det motspänstiga offret* (s. 63-91). Lund: Studentlitteratur AB
- Ascione, F., Weber, C., Thompson, T., Heath, J., Maruyama, M. & Hayashi, K. (2007). Bettered Pets and Domestic Violence: Animal Abuse Reported by Women Experiencing Intimate Violence and by Nonabused Women. *Violence Against Women*, 12(4), 354-373. Doi: 10.1177/1077801207299201
- Brottsförebyggande rådet. (2014). *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Från https://www.bra.se/download/18.9eaaede145606cc8651ff/1399015861526/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf
- Brottsförebyggande rådet. (2018) *Nationella trygghetsundersökningen 2017: om utsatthet otrygghet och förtroende*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Från https://www.bra.se/download/18.10aae67f160e3eba629118a7/1517212683473/2018_1_NTU_2017.pdf
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Ekström, V. (2016). *Det besvärliga våldet: Socialtjänsten stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relation*. (Doktorsavhandling, Linköpings universitet, institutionen för samhälls- och välfärdsstudier) Från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:957007/FULLTEXT01.pdf>
- Ellström, Erik. (1992) *Kompetens, utbildning och lärande i arbetslivet. Problem, begrepp och teoretiska perspektiv*. Stockholm: Publica.
- Faver, C. & Strand, E. (2003). To Leave or to Stay?: Battered Women's Concern for Vulnerable Pets. *Journal of interpersonal violence*, 18(12), 1367-1377. Doi: 10.1177/0886260503258028
- Faver, C. & Strand, E. (2005). Battered Women's Concern for Their Pets: A Closer Look. *Journal of Family Social Work*, 9(4), 39-58. Doi: 10.1300/J039v09n04_04
- Faver, C. & Strand, E. (2007). Fear, guilt and grief: Harm to pets and the emotional abuse of women. *Emotional Abuse*, 7(1), 51-70. doi: 10.1300/J135v07n01_04.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Flynn, C. P. (2000a). Woman's best friend: Pet abuse and the role of companion animals in the lives of battered women. *Violence Against Women*, 6(2), 162-177.
- Flynn, Clifton P. (2000b). Battered Women and Their Animal Companions: Symbolic Interaction Between Human and Nonhuman Animals. *Society & Animals*, Vol.8(1), .99-127. doi: 10.1163/156853000X00084

- Harboe, T. (2013). *Grundläggande metod: den samhällsvetenskapliga uppsatsen*. Malmö: Gleerup.
- Holmberg, C. (2004). *Med husbondens röst: om våld mot djur i misshandelsrelationer*. (1. uppl.) Ystad: Kabusa böcker.
- Holmberg, C. & Enander, V. (2010). *Varför går hon?: om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Lund: Studentlitteratur AB
- Krienert, J., Walsh, J., Matthews, K. & McConkey, K. (2012). Examining the Nexus Between Domestic Violence and Animal Abuse in a National Sample of Service Providers. *Violence and Victims*, 27(2), 280-295. Doi: 10.1891/0886-6708.27.2.280
- Kullberg, C. & Brunnberg, E (2007). Vinjetter som verktyg i studier av välfärdsprofessioner. I Brunnberg, E. & Cedersund, E. (red.), *Välfärdsolitik i praktiken: om perspektiv och metoder i forskning* (s. 175-195) Uppsala: NSU Press.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Lindgren, S. (2014). Kvalitativ analys. I A. Edman (Red.), *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys* (s. 29-43). Malmö: Gleerup.
- Newberry, M. (2016). Pets in danger: Exploring the link between domestic violence and animal abuse. *Aggression and Violent Behavior*, 34(2017), 273-281. Doi: 10.1016/j.avb.2016.11.007
- Nilsson, M. (2015). Att samla in kvalitativa data: halvstrukturerade intervjuer. I A. Edman (Red.), *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys* (s. 149-165). Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Simmons, C. & Lehmann, P. (2007). Exploring the Link Between Pet Abuse and Controlling Behaviors in Violent Relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(9), 1211-1222. Doi: 10.1177/0886260507303734
- Socialstyrelsen (2009). *Våldsutsatta kvinnor: ett utbildningsmaterial för socialtjänstens personal*. Hämtad den 27 april 2018 från https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8442/2009-126-237_rev1.pdf
- Socialstyrelsen (2010). *Definition av våld och utsatthet i våld i nära relationer*. Hämtad den 27 mars 2018 från <http://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>
- Socialstyrelsen (2013). *Ekonomiskt bistånd: handbok för socialtjänsten*. Hämtad den 27 april 2018 från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19306/2013-12-31.pdf>
- Socialstyrelsen. (2015). *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*. Hämtad Från Maj från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19645/2015-1-10.pdf>

Socialstyrelsen (2016a). *Våld: Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Hämtad den 26 april 2018 från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20252/2016-6-37.pdf>

Socialstyrelsen. (2016b). *Om socialstyrelsen*. Hämtad den 10 maj 2018 från <http://www.socialstyrelsen.se/omsocialstyrelsen>

Svensson, K., Johnsson, E. & Laanemets, L. (2008). *Handlingsutrymme utmaningar i socialt arbete*. Enskede: TPB.

Wenneberg, S.B. (2010). *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. (2. uppl.) Malmö: Liber.

Lagar

Lag (2001:453) Socialtjänstlag

Offentligt tryck

Prop. 2006:07:38 Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor

SOU 2011:75 Ny djurskyddslag, Betänkande av utredaren i Översyn av djurskyddslagstiftningens utformning och innehåll

BILAGA 1 - INFORMATIONSBREV

Välkommen till att vara med i en studie som undersöker hur ärenden med våld i nära relation handläggs

Hej!

Vi heter Moa Ingstedt och Sara Girke och studerar sjätte terminen på socionomprogrammet vid Örebro Universitet. Nu under våren skriver vi vårt examensarbete där vi vill studera handläggningsprocessen i ärenden där det förekommer våld mot husdjur inom ramen för våld i nära relation. Vi är intresserade av att utforska socialsekreterares hantering av dessa ärenden samt vilka faktorer som kan påverka vilka beslut som kan och får tas.

Vi har valt att studera detta eftersom ämnet är relativt outforskat i Sverige och våld i nära relationer är ett ämne som ständigt bör uppmärksammas.

För att genomföra studien är vi intresserade av att, med hjälp av fiktivt fall, intervjua dig som yrkesverksam socialsekreterare gällande ditt arbete samt vilka möjligheter och utmaningar du upplever vid handläggning av dessa ärenden.

Vad innebär deltagandet?

Att delta i studien innebär att ni, två socialsekreterare från er kommun, träffar oss vid ett enda tillfälle. Intervjun beräknas ta cirka en timme och kommer spelas in för att öka tillförlitligheten i studien. Vi har möjlighet att komma till er och bjuder på fika som ett tack för ert deltagande.

Medverkan i studien är frivillig och kan avbrytas fram till en vecka efter genomförd intervju. Inspelat material förvaras oåtkomligt för obehöriga. Du som deltagare kommer inte att kunna identifieras i den slutliga uppsatsen och inspelat material kommer att raderas efter att studien har färdigställts. Vidare kommer materialet inte att användas till annat än den tänka studien.

Vi hoppas att du vill delta i vår undersökning. Hör gärna av dig om du har frågor!

Med vänliga hälsningar,
Moa och Sara

Kontaktuppgifter:

Sara Girke & Moa Ingstedt
saramoaorebro@gmail.com

Handledare:

Anna L Jonhed, Universitetslektor
anna.l.jonhed@oru.se
019-301391

BILAGA 2 - VINJETT

Vinjett

Sofie, 32 år, kommer till dig och vill ha hjälp då hon blir slagen av sin man. Under samtalet med Sofie framkommer det att hon har varit tillsammans med mannen i 10 år och att hon de senaste 4 åren har blivit utsatt såväl fysiskt som psykiskt. Sofie har under en längre tid tänkt att hon ska kontakta polisen eller socialtjänsten för att få hjälp men har inte vågat. Däremot har hon nu, efter att sambon varit mycket våldsam under flera dagar, tagit sig mod och vädjar om någon form av hjälp. Sofie berättar att hon och mannen bor tillsammans i ett hus, de har inga barn tillsammans men äger en sjuårig hund, Milla. Sofie berättar vidare att slagen mot henne har blivit värre under den senaste tiden och att hon är rädd för sitt eget liv. Sofie säger att hon vill lämna mannen men att hon är rädd för vad som kommer att hända om hon gör det.

Fortsättning på vinjetten:

Under det fortsatta samtalet med Sofie berättar hon att hon lever under ett ständigt dödshot. Hon har inte längre kontakt med vänner eller familj och har därför ingen närstående att vända sig till för hjälp. Hon känner sig rädd och ensam. Vidare berättar Sofie att sambon den senaste tiden har hotat att både skada och döda deras gemensamma hund, Milla, om hon lämnar honom. På grund av detta känner Sofie nu en stor oro för Milla, som är den enda tryggheten hon har. Sofie vågar inte lämna Milla ensam med sambon eftersom hon är rädd att han ska skada henne. Sofie berättar också att hon tycker det känns läskigt att lämna sambon för att hon är rädd att han ska hitta henne.

BILAGA 3 - INTERVJUGUIDE

Bakgrundsfrågor:

- Hur länge har du arbetat här?
- Vad har du för utbildning?
- Har du någon utbildning kring våld i nära relation?
- Vilken erfarenhet av handläggning av ärenden som inkluderar våld har du?

Frågor till första delen av vinjetten:

- Vad är era första tankar kring det här fallet?
- Hur skulle ni handlägga detta ärende? (varför)
- Vad anser ni är viktigt att ta reda på för att kunna handlägga detta ärende för att hjälpa Sofie på bästa sätt?
- Vilken hjälp kan Sofie tänkas vara i behov av? (Hur tänker du då?, Varför?)
- Vilken hjälp skulle du vilja ge Sofie?
- Vilka insatser har ni möjlighet att bevilja?

Frågor till andra delen av vinjetten:

- Hur tänker ni kring fallet?
- Hur skulle ni handlägga detta ärende? (varför)
- Vad anser ni är viktigt att ta reda på för att kunna handlägga detta ärende för att hjälpa Sofie på bästa sätt?
- Vilken hjälp kan Sofie tänkas vara i behov av?
- Vilken hjälp skulle du vilja ge Sofie?

Kunskap

- Vilken roll tänker ni att Sofies hund har i fallet?
- Hur skulle ni agera utifrån att Sofie uttryckt att hon inte vågar lämna mannen pga hennes oro för hunden?
- Känner ni att ni har kunskap om sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relation?

Insatser

- Vilka insatser hade ni beviljat Sofie?
- Vilka insatser kan ni bevilja Sofies hund?
- Finns insatser du skulle vilja bevilja men inte kan/får? (Varför inte? Konkreta exempel på vad det är som gör att det inte går?)
- Vad anser ni att man kan bevilja utifrån socialtjänstlagen? Ex. Kostnader för placering av husdjur, djurpensionat, veterinärkostnader som uppstått på grund av våld eller vanvård, avlivning etc.
- Vilka resurser finns för att hantera husdjur?

Organisation

- Hur ser en handlägningsprocess ut hos er? Vem fattar vilka beslut?
- Har ni någon rutin inom er verksamhet kring att prata om husdjurs påverkan inom ärenden som förekommer inom socialtjänsten?

Dilemman

- Kan ni se några eventuella dilemman i handläggningsprocessen i detta skede?
- Hur tänker ni kring de eventuella dilemman som uppstår?

Överklagan

- Har ni varit med om att någon har överklagat biståndsbeslutet gällande sitt husdjur?
(Vad hände då?)

Tidigare erfarenheter (Detta om det inte kommit upp tidigare)

- Har ni tidigare erfarenheter av handläggning av den här sortens ärenden?
- Hur gjorde ni då?
- Har ni haft ärenden där det har funnits husdjur närvarande, men där ni inte tänkt på det/lagt märke till det?
- Har ni tänkt på att djuret kan ha en påverkan? Om inte, hur tänker ni på det nu?

Följdfrågor:

Hur tänker du då?

På vilket sätt?

Kan du ge konkreta exempel?

Varför gör ni så?

Hur känner du kring det?

Varför/varför inte?

BILAGA 4 - INFORMATIONSBREV OCH SKRIFTLIGT SAMTYCKE

Infobrev

Studiens syfte

Våld mot kvinnor i nära relation är ett allvarligt och relativt utbrett samhällsproblem som inte kan uppmärksammas nog. Våldet i nära relation kan utövas på flera sätt, t.ex. fysiskt, psykiskt och sexuellt. Ett sätt som våldet också kan utövas på är genom att hota eller skada något eller någon som kvinnan bryr sig om, t.ex. ett husdjur. Denna typ av våld är relativt obeforskat i Sverige. Syftet med föreliggande studie är därför att utforska socialsekreterares handläggningsprocess i ärenden där det förekommer våld mot husdjur inom ramen för våld i nära relation.

Deltagandets innebörd

Att delta i studien innebär att du träffar oss vid ett enda tillfälle för en intervju. Intervjun beräknas ta cirka en timme och kommer spelas in för att öka tillförlitligheten i studien. Medverkan i studien är frivillig och kan avbrytas fram till en vecka efter genomförd intervju, utan närmare förklaring. Inspelat material förvaras oåtkomligt för obehöriga. Du som deltagare kommer inte att kunna identifieras i den slutliga uppsatsen och inspelat material kommer att raderas efter att studien har färdigställts. Vidare kommer materialet inte att användas till annat än den tänkta studien. När vår uppsats är klar har du som deltagare möjlighet att ta del av den. Uppsatsen kommer att publiceras på Diva och på Se sambandets hemsida.

Kontaktuppgifter:

Sara Girke & Moa Ingstedt
saramoaorebro@gmail.com

Handledare:

Anna L Jonhed, Universitetslektor
anna.l.jonhed@oru.se
019-301391

Örebro universitet
Institutionen för juridik,
psykologi och socialt arbete
Socionomprogrammet
Examensarbete, termin 6

Samtycke

Skriftligt, informerat samtycke till medverkan i studien.

Jag har fått information om studiens syfte, hur informationen samlas in, förvaras och bearbetas. Jag har informerats om att det är frivilligt att delta i studien och att jag, inom en vecka efter genomförd intervju, kan avbryta min medverkan i studien utan närmare förklaring. Jag samtycker till att medverka i denna studie som ska studera handläggningsprocessen i ärenden där det förekommer våld mot husdjur inom ramen för våld i nära relation.

Ort/Datum/År

Namnunderskrift

Namnförtydligande
